

Mgr. Oldřich Krulík, Ph.D.

Konkrétní aktivity v oblasti regionální přeshraniční spolupráce.

Anotace

Přeshraniční spolupráce může být – bez váhání – chápána jako jeden z nejvíce viditelné oblasti pozitivního dopadu procesu sjednocení či „sjednocování“ Evropy. Následující text popisuje hlavní oblasti spolupráce, stejně jako jednotlivé příklady úspěšných příhraničních projektů jak v Evropě, tak v České republice.

Klíčová slova

Euroregiony, přeshraniční spolupráce, Česká republika, spektrum aktivit.

Summary

Cross Border Co-operation can be – without hesitation – understood as one of the most visible area of the positive impact of the Europe unification process. Following text describes the main areas of co-operation, as well as the individual examples of the successful cross border projects in Europe and in the Czech Republic.

Keywords

Euroregions, cross-border cooperation, Czech Republic, spektrum of activities.

*

Poznámka: Text navazuje na starší nepublikovanou studii, vypracovanou v rámci Výzkumného záměru Fakulty sociálních věd University Karlovy: "Rozvoj české společnosti v Evropské unii: výzvy a rizika" č. MSM 0021620841, respektive jeho dílčího projektu "Problémy rozšiřující se Evropské unie jako politické výzvy pro českou společnost".

Regionální přeshraniční spolupráce jako poznaná nutnost

Jedním z argumentů, které hovoří o pozitivním přínosu členství České republiky v Evropské unii, které zazněly jak ve vyhrocené debatě před referendem o vstupu země do Unie, tak se vynořují opět nyní, v nejasné atmosféře diskuse o perspektivách tzv. "Evropské ústavy", je tok finančních prostředků, určených ke spolufinancování projektů v oblasti regionální přeshraniční spolupráce.

Konkrétně do České republiky určité prostředky pro uvedený účel směřovaly již od roku 1994, v rámci tzv. PHARE CBC (PHARE Cross Border Cooperation). Původně byly určeny pro hranici se členskými zeměmi Unie (tedy Německem a Rakouskem). Později přišla na řadu hranice s Polskem a krátkodobě i se Slovenskem.

Okamžikem vstupu České republiky do Unie existuje celkem 5 Operačních programů (ve směru do Německa existují dva: pro hranici s Bavorskem a pro hranici se Saskem), pro které jsou alokovány konkrétní finanční prostředky. Aniž bychom se snažili dopodrobna popisovat rámec podmínek pro poskytnutí zmíněných prostředků, postačí prozatím následující zjednodušující sdělení: cílem projektů je zmírnit negativní dopady existence mezistátních hranic na populaci žijící v jejich blízkosti.

Nezanedbatelnou roli v přípravě a zúřadovávání uvedených projektů sehraávají tzv. euroregiony. To jsou přeshraniční sdružení obcí (tedy sdružení obcí, do kterých jsou zapojeny obce z nejméně dvou sousedících států, zpravidla se jedná o obce ležící v regionu přímo při společné hranici). Pozitivní role euroregionů byla nejednou zmíněna i ze strany nejvyšších státních představitelů, například ministra zahraničních věcí, Cyrila Svobody:

*"Ale když mluvíte o tom, že jste z Liberce, tak to je Euroregion Nisa a tam z Evropské unie přišly prostředky, které přišly přes veřejnou soutěž, ať už to byl obchvat Rumburka, nebo je to čistá Nisa jako řeka, která před tím byla barevná podle toho, co se kde použilo v té které textilce, a nyní je ta řeka čistá. To je konkrétní pomoc, která přišla už v minulosti z prostředků Evropské unie. To nemůžete popřít."*¹

Zároveň je třeba ovšem uvést, že euroregiony rozhodně nejsou jedinými subjekty, které by se regionální přeshraniční spoluprací v Evropě nebo v České republice věnovaly. Jejich role je však rozhodně nejdůležitější.

Ve srovnání s jinými formami spolupráce přes hranici (což může být "družba" jednotlivých obcí, spolupráce mezi při hranici ležícími vyššími územněsprávními celky, vazby mezi universitami, profesními svazy, existence volnějších pracovních sdružení nebo vytváření struktur pouze pro administrování prostředků pro přeshraniční spolupráci z fondů Evropské unie, atd.) jsou euroregiony formou přeshraniční spolupráce, které je nejkomplexnější, věnuje se nejvíce (vlastně všem) oblastem, ve kterých je možné usilovat o odstranění negativních dopadů existence hranic na běžný život.

Stejně tak není možné tvrdit, že by regionální přeshraniční spolupráce stála a padala

¹ Kotel: Výhody a nevýhody vstupu do Unie; in: TV Nova, 12. VI. 2003.

s prostředky z rozpočtu Evropské unie. Vedle toho, že každý projekt je třeba ve větší nebo menší míře spolufinancovat z regionálních či místních zdrojů (Unie poskytuje na jeho realizaci jen část prostředků, případně jsou tyto prostředky poskytovány až zpětně, po ukončení konkrétní aktivity), existuje řada úspěšných záměrů, které byly realizovány výhradně z místních zdrojů. Přesto je však role jak euroregionů, tak finančních prostředků z fondů Evropské unie, v současné době v oblasti regionální přeshraniční spolupráce patrně nejvíce viditelná. Jaké jsou tedy ony oblasti, ve kterých se euroregiony a jiné instituce, zapojené do regionální přeshraniční spolupráce, nejčastěji zapojují? Na tuto otázku dává odpověď následující text.

Euroregiony a další instituce pro regionální přeshraniční spolupráci v České republice:

euroregion nebo Výbor pro spolupráci	datum vzniku	sídlo v rámci České republiky	Hranice	zahrnuje okresy v rámci České republiky
Výbor pro spolupráci s Dolním Rakouskem	leden 1991*	Brno	s Rakouskem	Hodonín, Břeclav, Brno město, Brno venkov, Znojmo, Třebíč, Jihlava a Jindřichův Hradec
Jihočeský výbor pro spolupráci s Horním Rakouskem (který se transformoval v Jihočeský výbor pro spolupráci se zahraničím)	květen 1991**	České Budějovice	s Rakouskem	České Budějovice a část okresu Strakonice
Euroregion Neisse – Nisa – Nysa	21. prosince 1991	Liberec	s Německem a Polskem	Liberec, Jablonec nad Nisou, Semily, Česká Lípa, Děčín (Šluknovsko)
Euroregion Egrensis	3. dubna 1992	Cheb / Karlovy Vary	s Německem	Karlovy Vary, Cheb, Sokolov, Tachov
Euroregion Elbe – Labe	24. června 1992	Ústí nad Labem	s Německem	Ústí nad Labem, Teplice, Děčín, Litoměřice
Euroregion Erzgebirge – Krušnohoří	26. června 1992	Most	s Německem	Most, Teplice, Chomutov, Louny
Euroregion Bayrischen Wald – Šumava – Mühlviertel	2. března 1993	Prachatice / Klatovy	s Německem a Rakouskem	Klatovy, Prachatice, Český Krumlov, Domažlice
Euroregion Glacensis	5. prosince 1996	Rychnov nad Kněžnou	s Polskem	celý Královéhradecký a Pardubický kraj; okresy Jeseník a Šumperk v Olomouckém kraji
Euroregion Praděd – Pradziad	2. července 1997	Moravský Beroun / Město Albrechtice / Vrbno pod Pradědem	s Polskem	Jeseník, Bruntál
Euroregion Těšínské Slezsko – Śląsk Cieszyński	22. dubna 1998	Třinec	s Polskem	Karviná a část okresu Frýdek-Místek
Euroregion Silesia	20. září 1998	Opava	s Polskem	Opava, Nový Jičín, Bruntál
Euroregion Weinviertel – Pomoraví – Záhorie	23. června 1999	Břeclav	s Rakouskem a Slovenskem	Břeclav, Brno venkov / jižně od Brna/, Hodonín, Znojmo
Euroregion Beskidi – Beskydy	9. června 2000***	Frýdek – Místek	se Slovenskem a Polskem	Frýdek-Místek, Karviná
Euroregion Bílé – Biele Karpaty	30. července 2000	Zlín	se Slovenskem	celý Zlínský kraj a část okresu Hodonín v rámci Jihomoravského kraje
Euroregion Silva Nortica	28. května 2002	Jindřichův Hradec	s Rakouskem	České Budějovice, Jindřichův Hradec, Písek a Tábor

* Zanikl k 31. XII. 2000, resp. se transformoval v Euroregion Weinviertel – Pomoraví – Záhorie, respektive do připravovaného velkoplošného projektu Centrope, který zahrnuje příhraniční regiony České republiky, Rakouska, Slovenska a Maďarska.²

** Transformoval se v Euroregion Silva Nortica.

*** Dvoustrannou spolupráci mezi subjekty v Polsku a na Slovensku založila již dříve smlouva z 18. II. 2000.

² Poslední Rámcový program spolupráce mezi zájmovým územím České republiky a zemí Dolní Rakousko, určený na léta 1999 – 2000, dne 20. 1. 1999 podepsali primátor města Brna a předseda Výboru pro spolupráci s Dolním Rakouskem RNDr. Petr Duchoň a zemský hejtman Dolního Rakouska Dr. Erwin Pröll.

Samu konkrétní náplň spolupráce přes hranici v rámci struktur jednotlivých euroregionů obhospodařují specializovaná expertní tělesa, zvaná zpravidla "pracovní skupiny", tedy jakási „ministerstva“, skládající se ze zástupců obcí a dalších subjektů, zapojených do struktury euroregionu (např. university, církevní instituce, velcí regionální zaměstnavatelé atd.), z obou či více stran hranice.

Obecně deklarované cíle jednotlivých euroregionů jsou většinou stejné, maximálně se liší podle fyzicko-geografických podmínek konkrétního území (horský euroregion deklaruje nutnost spolupráce horských služeb, což ve stanovách euroregionu v nížině nebo spojujícího území rozdělené mořem, nenajdeme). Jinak se ale výčet oblastí spolupráce zpravidla neliší. Co se liší, je jejich pořadí v žebříčku hodnot, což je však obtížně sledovatelné. Mnohem větší vypovídací hodnotu tak spíše přináší přehled pracovních skupin, ustavených v jednotlivých euroregionech.

Na základě názvů těchto skupin³, respektive v souvislosti s obsahem materiálů Sdružení evropských hraničních regionů, výčtu realizovaných projektů v rámci Iniciativy Interreg či PHARE CBC a dalších podkladů je možné vymezit následující nejčastější oblasti (množiny) aktivit regionální přeshraniční spolupráce:⁴

- geografický management (regionální plánování, přeshraniční plánování);
- hospodářský rozvoj a rozvoj trhu práce, boj proti nezaměstnanosti;
- doprava a infrastruktura, problematika hraničních přechodů;
- turistika, cestovní ruch, péče o památky;
- životní prostředí a jeho ochrana – často ve spojitosti s agendou typu „vodní a odpadové hospodářství“, „energetika“, „trvale udržitelný rozvoj“ nebo „zemědělství a ochrana krajiny“;
- školství, vzdělávání (včetně rekvalifikací), věda, výzkum;
- zdravotnictví, sociální a humanitární péče;
- kultura, sport, spolupráce v církevní oblasti;
- statistika, sdělovací prostředky, informační sítě, výstavnictví;
- zemědělství a ochrana krajiny.
- snaha o lobbování ve prospěch regionální přeshraniční spolupráci nakloněné legislativy;
- předcházení živelným pohromám (povodním, požárům, lavinám) a odstraňování jejich následků;
- administrování rozvojové pomoci z místních, státních, evropských či jiných zdrojů;
- potírání patologických jevů a další agenda, spojená se zajišťováním vnitřní bezpečnosti.⁵

³ Euroregiony w nowym podziale terytorialnym Polski, Główny urząd statystyczny; Urząd statystyczny we Wrocławiu, Warszawa; Wrocław 1999, s. 62-63.

Přeshraniční spolupráce 1991-1999, Booster, Jelenia Góra 1999, s. 5.

Sucha, M., S., Euroregionen oder wenn die Grenze das zusammenwachsen fördert; in: Europa Magazin; in: Deutschland, 3/1995, s. 28.

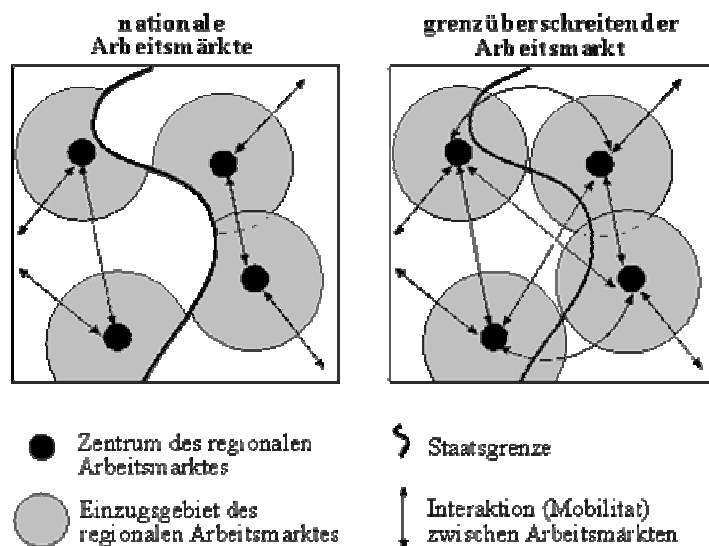
⁴ AEBR – LACE Working Paper on the EU Initiative Interreg and future developments, AEBR, Gronau 1997, s. 36.
<http://www.aebr.net/publikationen/publikationen.php>

⁵ Autor na uvedené téma připravuje samostatnou studii.

Následný text je koncipován jako výčet teoretických možností různě orientovaných aktivit, na který vždy navazuje několik praktických příkladů z tuzemského prostředí. Nebylo přitom možné – například – mechanicky použít seznam schválených projektů v oblasti regionální přeshraniční spolupráce, dotovaných z prostředků Evropské unie (zejména v rámci Iniciativy Interreg). Řadu projektů totiž euroregiony plně financovaly ze svých zdrojů.

Jedná se vlastně o detailní rozpracování evropské ideje, snažící se hranice, na kterých panuje určitý nepříznivý režim, přetvořit v hranice, kde panuje režim bezproblémový, nebo, ještě lépe, určitým způsobem "privilegovaný". Celkový cíl euroregionů (respektive jiných institucí, angažujících se v oblasti regionální přeshraniční spolupráce, jakými jsou zejména volnější pracovní sdružení) tak může být definován jako snaha „udělat z handicapu náskok“. To jinými slovy znamená snahy o to, aby na určitých územích podél hranic existovaly tak intenzivní vzájemné kontakty ve všech sférách života, aby hranice přestala být vnímána jako cosi oddělujícího, nýbrž naopak, aby mohla být prožívána paradoxně jako to, co přibližuje a spojuje. „Ostatní budou totéž v bolestech muset aplikovat později. Budou zaostávat a euroregiony pro ně budou školou evropanství.“⁶

Jakákoli konkrétní (hmatatelná, počitatelná) náplň práce euroregionů je přitom malicherná ve srovnání s **prvotní euroregionální ideou**. Ta zní na první poslech nesmírně jednoduše: „Sblížit lidi.“⁷ A na druhou stranu, náplní takového stručného konstatování je co nejširší záběr snah o zlepšování mezilidských vztahů a harmonizaci soužití sousedů rozdělených hranicí.⁸ Za největší překážku jakékoli spolupráce je pokládána hranice, existující v myšlení lidí („zeď v hlavách“), kterou je nutné pomalu, s námahou, a zároveň bez slitování odstraňovat. Existuje totiž řada případů, kdy „nechyběly ruce, chyběla vůle je spojit.“⁹

⁶ Bína, František, jednatel Euroregionu Erzgebirge – Krušnohoří (EEK), kancelář EEK, Most, 21. II. 2000.

⁷ Veselý, J., Regiony v Evropě: Dělbá peněz i moci; in: Týden, 14. IV. 1998.

⁸ Kessler, M., Die Euroregionen; in: IN-Press: Basis Info, 14/1999

<http://www.inter-nationes.de/d/presse/basis/d/euregio-d-f.html>

⁹ Ilustrace: <http://www.geographie.uni-osnabrueck.de/mitarbeiter/woltering/egla/egla-p1mobil.htm>

Prokopová, O., Symbol spojení Evropy: Od pilíra k pilíru, od srdce k srdci

<http://www.europa.sk/euromag3-5-00.html>

„Nejdříve je nutné souseda poznat, technicky vzato se s ním vůbec porozumět; vyšší stupeň představuje najít pro něj porozumění, tj. pochopit jeho kulturu, zkušenosti či náhled na svět, a jde-li všechno dobře, odměnou a zároveň podmínkou dalších vzájemných kontaktů pak bývá vzájemná důvěra ... Vzájemná porozumění a vytvářená důvěra je jeden z nejdůležitějších předpokladů přeshraniční spolupráce. Tato atmosféra vzniká jen velmi pomalu a je nevyhnutelné upevnit ji množstvím malých a mnohdy nenápadných aktivit.“¹⁰

Člověk musí v první řadě chtít se sousedem přes hranici komunikovat. Pokud se vyvine dostatečná snaha, je komunikace přes **jakoukoli** hranici (ať už na ní panují jakékoli přírodní podmínky a téměř jakýkoli režim) fakticky proveditelná. Nemusí to být vždy jednoduché. Lidí – doslova – živících se štváním proti sousedům, je stále velké množství. Euroregiony ostatně nikoli náhodou začaly vznikat po poslední světové válce právě na těch hranicích, o které se v minulosti opakovaně bojovalo a podél kterých žili lidé, hledící na sebe navzájem s hlubokou nedůvěrou (Německo – Nizozemsko, Německo – Francie, Německo – Dánsko).

Euroregiony organizováním společných akcí, které poskytují možnost osobních setkání, vytvářejí „duchovní infrastrukturu“, nezbytně nutnou pro samotné nastartování další přeshraniční spolupráce. Vzniká tak zpětná vazba, vedoucí oběma směry přes hranici. Sousedé se navzájem informují o tom, co plánují, čím ulehčují koordinaci regionálního rozvoje v oblasti. Klíčový je lidský rozměr takovýchto kroků: „*Nesetkávají se hory s horami, ale lidé s lidmi.*“¹¹ Děti se setkávají s dětmi, lékaři s lékaři. Vše výslovně není redukováno na setkávání politiků s politiky.¹²

„Žijeme v kraji, kde si může soused se sousedem přes státní hranici povídat na jedné mezi a opírat se přitom třeba o motýčku. Státní hranice tu je jen onou pomyslnou čarou na mapě, semtam trčí ze země kamenný patník, u zarůstajících stezek rezavějí závory, můstky pro pěši a výstražné cedule ... Sousedé opření o motýčky si spolu kafe hned tak u jednoho stolu nedají. K nejbližšímu hraničnímu přechodu by museli jet i několik kilometrů.“¹³

Nedílnou součástí výše uvedeného konceptu je i propagace evropské myšlenky vůbec. V rámci této aktivity je nutné lidem rovněž vysvětlovat, jaká očekávání do instituce euroregionu mohou a jaká nemohou vkládat. Teprve pokud je tento základní předpoklad splněn, lze spolupráci rozvíjet dál. V okamžiku, kdy zainteresovaní lidé vědí, kam a za kým na druhé straně hranice jít, a co od něj očekávat, lze jednat více do hloubky a stanovit konkrétnější priority spolupráce. Tento výše uvedený prvotní **ideový předpoklad** bývá někdy brán jako něco natolik apriori nutného a zároveň nehmatatelného, že ani nebývá zařazován do stanov jednotlivých euroregionů jako deklarovaný „cíl spolupráce“. Lze to chápat i ve smyslu, že předpoklad nemůže být zároveň cílem. Spíše se tedy ve výčtu aktivit v oblasti regionální přeshraniční spolupráce setkáváme s cíli daleko konkrétnější a hmatatelnější povahy, tak jak je přibližuje následující text.¹⁴

¹⁰ Go West: Otec euroregionů: Nedovolte nikde liškám dávat dobrou noc!; in: Veřejná správa, 5/2000.

¹¹ Umělci se sejdou již podesáté; in: MFD, 19. VII. 2001.

¹² Dohnálek, Helmut, tajemník Euroregionu Glacensis, kancelář Rychnov nad Kněžnou, 15. XI. 2000.

¹³ Budeme se domlouvat se sousedy anglicky?; in: Svoboda, 29. II. 2000.

¹⁴ Euroregion Neisse – Nisa – Nysa: Infolisty, vydavatelství ani místo vydání neuvedeno, 2000, list 10.

Euroregiony w nowym podziale terytorialnym Polski, Główny urząd statystyczny; Urząd statystyczny we Wrocławiu, Warszawa; Wrocław 1999, s. 82.

Geografický management (regionální plánování, přeshraniční plánování)

Koordinovaná činnost euroregionů v uvedené oblasti nejčastěji obnáší tyto položky:¹⁵

- Zhodnocování přírodní a sociální (socioekonomické) složky geografického potenciálu konkrétního území.
- Sestavování modelů obchodních, podnikatelských, vědeckotechnických parků a zón.
- Sledování únosnosti regionální ekonomiky, zejména ve smyslu jejích vazeb na životní prostředí.
- Zkoumání regionálních odběratelsko-dodavatelských vztahů a výrobních tradic.
- Důkladný průzkum současných a potenciálních budoucích rozvojových problémů daného území.
- Podchycení případných právních překážek a omezení, které brání rozvoji přeshraniční spolupráce v oblasti územního plánování.
- Průběžné předávání informací a výsledků průzkumu území za pomoci socio-ekonomických analýz územního rozvoje.
- Vytvoření přeshraničních rozvojových konceptů a programů pro celkový rozvoj území v kontextu s rozvojem sousedních regionů.
- Vymezení ochranných zón a biotopů, přeshraničních přírodních parků a provádění přeshraničního krajinného plánování.
- Zajišťování odsouhlasení lokálních plánovacích akcí v hraničních obcích.

Z těchto složek následně vzniká celková plánovací koncepce, která odhaduje, co je pro další vývoj regionů potřeba, kolik to bude stát, na koho se obrátit se spolu/financováním, jaké vykazuje v tomto ohledu euroregion přednosti a jaké slabiny, atd. Tyto vypracované hranici přesahující koncepty zahrnují veškeré oblasti lidského soužití a slouží jako podklad pro realizační (operační) programy, opatření a projekty až k jejich – hranici přesahující – realizaci. Vzájemně koordinované materiály tvoří potřebné podklady pro podrobné plány, uplatňované někdy jako katalog projektů, ucházejících se o podporu z prostředků Evropské unie v rámci Iniciativy Interreg, PHARE CBC, atd.¹⁶

Z příkladů uvedené činnosti v České republice viz:

- Dokument „Studie možnosti rozvoje pohraničí Čech, Moravy a země Kladské“, který roku 1996 vydal Euroregion Glacensis.¹⁷
- Obdobné aktivity v rámci Euroregionu Nisa.
- Strategický plánovací dokument Euroregionu Silesia 2014 až 2020.¹⁸

[http://www.coe.fr/Jcp/99/203a\(99\).htm](http://www.coe.fr/Jcp/99/203a(99).htm)

<http://www.crr.cz/phare/euroregiony/index.html>

¹⁵ Přeshraniční spolupráce 1991-1999, Booster, Jelenia Góra 1999, s. 12.

Vedral, J., Několik poznámek ke vzájemným vztahům různých typů územně plánovací dokumentace; in: Veřejná správa, 33/2001, s. 12-15.

¹⁶ Přeshraniční spolupráce 1991-1999, Booster, Jelenia Góra 1999, s. 12.

¹⁷ Euroregiony w nowym podziale terytorialnym Polski, Główny urząd statystyczny; Urząd statystyczny we Wrocławiu, Warszawa; Wrocław 1999, s. 64.

¹⁸ Strategie rozvoje Euroregionu Silesia na období 2014 – 2020; in:

http://www.euroregion-silesia.cz/show_text.php?id=cinnost-strategie-rozvoje-2014-2020

Hospodářský rozvoj a rozvoj trhu práce, boj proti nezaměstnanosti

„Důležitou hnací silou přeshraniční spolupráce je hledání společných nebo oboustranných hospodářských zájmů a výhod. Důraz se klade na posílení konkurenceschopnosti a regionální ekonomické základny prostřednictvím spolupráce se zvláštním zřetelem na spolupráci mezi malými a středními podniky a na podporu rozvoje nových podnikatelských příležitostí.“¹⁹

Panuje přitom víra v to, že racionálně ekonomicky uvažující člověk se nedá pohnout k nenávisti proti sousedovi, se kterým společně participuje na komparativních výhodách. Koordinovaná činnost euroregionů v uvedené oblasti nejčastěji obnáší tyto položky:

- Snaha o vyrovnaní životní úrovně zúčastněných regionů obecně.
- Zmírnění velké asymetrie mezi ekonomickou úrovní zúčastněných států (Polsko je „chudým“ příbuzným ve spolupráci s Německem, Dánskem a Švédskem, na druhou stranu hraje roli „boháče“ ve vztahu s Ruskou federací, Běloruskem a Ukrajinou, „rovný“ vztah panuje pouze s Českou republikou, Slovenskem a Litvou). Svou roli tu hraje i teorie konvergence. Podle ní zaostalé země napodobují vyspělé a přibližují se jim svou úrovní. Z vyspělých zemí se u chudších sousedů uchycují investice, přesouvají se tam různé výroby a s nimi i progresivní know-how, skrze výdělků „gastarbeiterů“ dochází k „prosakování bohatství“, atd.²⁰
- Z tohoto důvodu je rovněž důležité činit kroky k usnadnění života pendlerů (osob, překračujících hranici při denodenní cestě do zaměstnání).²¹
- Snaha překonat omezený trh a pokřivené obchodní vzory, zapříčiněné soutěží obchodních center na obou stranách hranice. V rámci této ideje by se příhraničí nemělo samo deklasovat na „přívěsek“ centra svého státu, ale sebevědomě by se měla zaměřit na území, ležící po obou stranách konkrétní hranice jako na svébytnou hospodářskou entitu a perspektivní regionální trh.
- Snaha o dosažení povědomí o existenci a výrobních programech podniků na druhé straně hranice. Jedině poté je možné hovořit o navázání spolupráce mezi vzájemně kompatibilními subjekty.
- Snaha o vytvoření sítí spolupráce a následně i institucionalizace této spolupráce, která může výsledně nabídnout společné služby (projekty) na podporu rozvoje drobného podnikání (s cílem hospodářského rozvoje regionu).
- Snaha o vyřešení či zmírnění problému strukturální, lokální či sezónní nezaměstnanosti (či naopak problému nedostatku pracovní síly).²²
- Snaha o překlenutí problémů, které s sebou přinášejí rozdílné daňové sazby, systémy sociálního pojištění, mzdy, ceny, nákladové struktury, certifikace, tarify za poštovní a telekomunikační služby, atd.²³

¹⁹ Euroregion Neisse – Nisa – Nysa: Infolisty, vydavatelství ani místo vydání neuvedeno, 2000, list 10.

Přeshraniční spolupráce 1991-1999, Booster, Jelenia Góra 1999, s. 20.

²⁰ Sojka, M., Hospodářský růst v České republice a jeho determinanty, bakalářská práce, IES, FSV UK, 28. IV. 2000, s. 20, 21.

²¹ Severočeská policie kontroluje na hranicích přísněji: in: MFD, 15. VIII. 1996, s. 3.

²² Bradnová, H., Euroregiony; in: Geografické rozhledy, 2/1992-1993, s. 45.

²³ House, J., W., A Local Perspective on Boundaries and the Frontier Zone: Two Examples in the European Economic Community; in: Fisher, C., A. (ed.), Essays in Political Geography, Methuen and Co. Ltd., London 1968. s. 336-337.

- Vytvoření pevné součinnosti euroregionů s místními hospodářskými a obchodními komorami a regionálními rozvojovými agenturami (tyto subjekty jsou nezřídka přímo zakladateli, členy či „produkty“ euroregionů).
- Snaha o vyřešení složitých majetkových vztahů po obou stranách hranice (existence exkláv, nejistota, vztahující se k pozemkovému vlastnictví, atd.).²⁴
- Vytváření speciálních ekonomických zón; v Evropě jsou podle některých autorů pro tyto aktivity přímo ideálním prostorem Visegrádské země, těšící se nezanedbatelné výhodě levných a zároveň relativně kvalifikovaných pracovních sil.²⁵ Příkladem může být zóna v rámci Euroregionu Nemunas (Suwalki) nebo Euroregionu Pro Europa Viadrina (Kostrzycko – Slubické ekonomické pásmo).²⁶
- Vypisování konkrétních kvalifikačních a rekvalifikačních programů.
- Potlačení špatně umístěných investic (často naplánovaných subjekty, sídlícími v centru státu, a postrádajícími vzhled do lokální situace).
- Využití přeshraniční výměny informací s cílem zefektivnit a prakticky zúročit informace, patenty, výsledky konkrétních studií proveditelnosti a průzkumů trhu.
- Umožňování zadávání veřejných soutěží i přes hranici.

Z příkladů uvedené činnosti v České republice viz:²⁷

- Aktivity při restrukturalizaci Třineckých železáren (Euroregion Těšínské Slezsko – Śląsk Cieszyński).
- Budování rozsáhlé databáze kontaktních adres na instituce, zabývající se rekvalifikací v Sasku, kterou vytváří Okresní hospodářská komora Most (Euroregionu Erzgebirge – Krušnohoří).²⁸

²⁴ House. J., W., The Franco-Italian Boundary in the Alpes Maritimes; in: Kasperson, R., E.; Minghi, J., V., The Structure of Political Geography, University of London Press Ltd., London 1970, s. 258 až 272.

²⁵ Go West: Otec euroregionů: Nedovolte nikde liškám dávat dobrou noc!; in: Veřejná správa, 5/2000.

²⁶ Euroregiony w nowym podziale terytorialnym Polski, Główny urząd statystyczny; Urząd statystyczny we Wrocławiu, Warszawa; Wrocław 1999, s. 66-67.

Mišťera. I., Euroregion, prostorové uspořádání, prostorové plánování; in: Miscelanea Geographica Universitatis Bohemiac Occidentalis, Plzeň, 1993, vol. I, s. 59-63.

²⁷ **Poznámka:** většina euroregionů operujících na území České republiky tento jev spíše pouze „mapuje“ a komentuje, než aby se na něj přímo zaměřila určitými projekty.

Vznik euroregionu se zase přiblížil, tvrdí ředitelka rozvojové agentury; in MFD. 1 . X. 1999.

²⁸ Možnosti podpor podnikatelům: Euroregion Krušnohoří; Okresní hospodářská komora v Mostě (skládačka), nedatováno.

Doprava a infrastruktura, problematika hraničních přechodů²⁹

„Doprava a infrastruktura jsou životně důležité prvky hospodářství. Vzhledem k tomu, že příhraniční regiony obvykle nepatří mezi nejdůležitější hospodářská centra země, mají často nedostatečně rozvinuté infrastruktury s pouze občasným propojením přes hranici. Zkvalitňování, modernizace a zvyšování efektivity dopravní sítě leží v ohnisku zájmu příhraničních regionů. Jsou nepostradatelné pro zlepšení životních podmínek lidí v příhraničních regionech a neoddělitelně spojeny s úspěšným regionálním rozvojem. Rozvoj sítí veřejné dopravy spolu s hraničními přechody má v příhraničních regionech důležitou prioritu ve spojitosti s usnadněním mobility lidí příhraničních regionů. Jsou důležité při prosazování rychlé přepravy zboží a lidí na širší trhy a zpět i pro usnadňování přístupu turistů do regionu. Železniční rovněž snižuje tlak na životní prostředí a letecká doprava má zvláštní při překonávání problémů vyplývajících z periferního rázu regionu.“³⁰

Při stavbě výstavbě dopravní infrastruktury, je třeba brát ohled na zájmy lidí, kteří v uvedených oblastech žijí, stejně jako na požadavky ochrany životního prostředí a ochrany krajiny.³¹ Rozvoj základní dopravy a dalších infrastruktur je zároveň součástí celoevropských rozvojových programů, které zahrnují plány na akce celokontinentální (např. transevropské sítě), celostátní (např. přístavy, železnice a dálnice) a regionální důležitosti (např. cyklistické stezky). Konkrétně se jedná o následující kroky:

- Spolupráce v rozvoji dopravní infrastruktury (stavba silnic, železnic, vodních cest, letišť, hustší síť celnic a telekomunikačního propojení); péče o skutečnou propojenost těchto sítí přes hranici.
- Spolupráce v dopravní logistice (například vytváření systémů výstrahy před dopravními kolonami).
- Vypracování a realizace projektů na propojení vodní dopravy.
- Budování či obnovování mostů (například most Mária Valéria přes Dunaj v úseku Štúrovo – Estergom v rámci Euroregionu Ipeľ – Váh).³²
- Vytvoření společných studií o možnostech propojení a rozvoje existujících zařízení letecké dopravy. Fungující napojení na letecké dopravní sítě je chápáno jako způsob, který pomůže zbavit konkrétní region periferní image.
- Budování a zkvalitňování vybavení formálních a neformálních hraničních přechodů.
- Zlepšování vzájemné propojenosti sítí veřejných služeb (telekomunikací, přívodu vody, kanalizace, přívodu plynu, elektřiny).
- Zavádění a zkvalitňování přeshraničního provozu veřejné dopravy, vyřešení problémů peážní dopravy. Konkrétním příkladem může být projekt Euregiobus (Euregio Maas – Rijn / Euregio Maas – Rhein / Eurégio Meuse – Rhin), založený na legislativně organizačním usnadnění přeshraničního podnikání autobusových

²⁹ Euroregiony w nowym podziale terytorialnym Polski, Główny urząd statystyczny; Urząd statystyczny we Wrocławiu, Warszawa; Wrocław 1999, s. 66-68.

http://www.crr.cz/crr/knihovna/pruvodce/cbc/lace/uvod_c3.htm

³⁰ Euroregion Neisse – Nisa – Nysa: Infolisty, vydavatelství ani místo vydání neuvedeno, 2000, list 6.

³¹ Euroregion Neisse – Nisa – Nysa: Infolisty, vydavatelství ani místo vydání neuvedeno, 2000, list 6.

Přeshraniční spolupráce 1991-1999, Booster, Jelenia Góra 1999, s. 14.

³² Mária Valéria Híd; in: Esztergom <http://esztergom.varosom.hu/latnivalok/hidak-viaduktok/Maria-Valeria-Hid.html>

společností. Zvýšení konkurence maximálně využije komparativní výhody, vize rušení méně využívaných tras je přehodnocena. Frekvence spojů tak ve výsledku nikoli řídne, ale zhušťuje se. Tím, kdo na konkurenčním boji získává nejvíce, jsou obyvatelé, pasažéři.³³

- Zlepšení dopravního přístupu ke stávajícím hraničním přechodům, letištím a dalším dopravním zařízením.
- Vybudování víceúčelových zařízení, např. překládacích středisek mezi silniční, železniční, a říční dopravou, kontejnerových terminálů.
- Preferování železniční dopravy, která není takovou zátěží pro životní prostředí.

Z příkladů uvedené činnosti v České republice viz:

- Lobbování ve prospěch staveb konkrétních dopravních tras (dálnic, rychlostních silnic): Euroregion Weinviertel – Pomoraví – Záhorie podporuje dálnici Vídeň – Znojmo – Jihlava a Vídeň – Mikulov – Brno; Euroregion Egrensis rychlostní komunikaci Praha – Karlovy Vary,³⁴ Euroregion Glacensis propaguje dálnici ve směru Praha – Hradec Králové – Náchod (a dál do Polska).³⁵
- Úsilí o to, aby byla peážní železniční zastávka v Glucholazech změněna na regulérní hraniční přechod (Euroregion Pradziad – Praděd).³⁶
- Progresivní vizí je třeba nazvat záměr, poprvé rozpracovaný v rámci Euroregionu Těšínské Slezsko – Śląsk Cieszyński. Ten se nezajímá se jen o budování hraničních přechodů, ale připravuje se na chvíli, až hranice nebude po zapojení České republiky do Schengenské unie vůbec kontrolována. Z tohoto důvodu byla vytvořena studie podchycení všech možných tras, kterými by lidé i automobily mohly překračovat hranici. Konají se kroky, které by celou tuto síť zbezpečnily (stavební úpravy, instalování osvětlení) do té míry, aby při jejím budoucím používání, ve chvíli, kdy hranice začne být zcela průchodnou, lidé neutrpěli úrazy, plynoucí z jejího špatného stavu.
- V podobném duchu se odvíjí i vize, tentokrát koordinovaná přímo Ústeckým krajem, usilující o zněkolikanásobení počtu hraničních přechodů mezi Ústeckem a Saskem (tedy konkrétně v rámci operačních prostorů Euroregionu Neisse – Nisa – Nysa, Euroregionu Elbe – Labe a Euroregionu Erzgebirge – Krušnohoří). Z investičního a stavebního hlediska se jedná o mnohem menší problém (někde by se obnovilo jen několik málo metrů silnice), než z hlediska administrativního. Proti záměru se staví i ochránci životního prostředí z České republiky i ze Saska.
- Jedná se o jeden z motorů Euroregionu Glacensis (hraniční přechod Orlické Záhoří).³⁷

³³ <http://www.euregiobus.de/> (projekt Euregiobus, Euroregion Maas – Rhein)

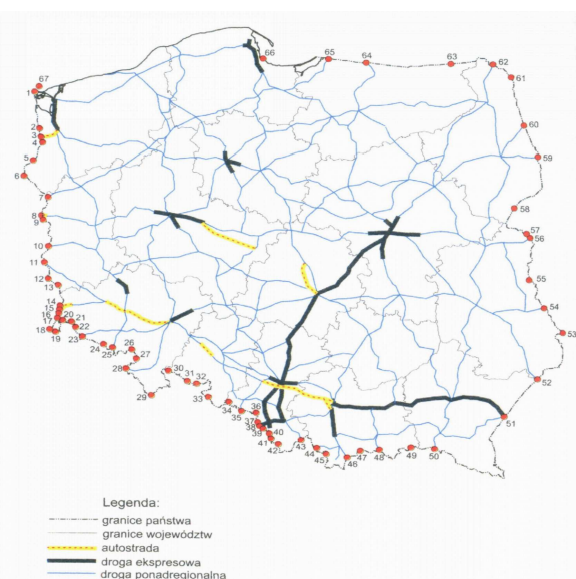
³⁴ Společný zájem o vybudování rychlostní komunikace mezi Prahou a Karlovými Vary přivedl do Euroregionu Egrensis i obec Libouchec, která se tak stala jedinou členskou obcí tohoto Euroregionu, ležící v Ústeckém kraji.

³⁵ Euroregion trvá na dálnici; in: MFD (Východní Čechy), 2. X. 1999, s. 1.

³⁶ Přitom je třeba upozornit, že v současnosti tlak za rychlé otevírání nových hraničních přechodů vytváří určité (nebo do inkorporování ČR do Schengenské zóny bude vytvářet) specifické napětí mezi státem a euroregionem: stát totiž musí pro každý takový přechod zajistit (a zaplatit celníky), což není vždy jednoduché. Na hranicích se bude stavět nový přechod; in: MFD, 4. IX. 1999, s. 2.

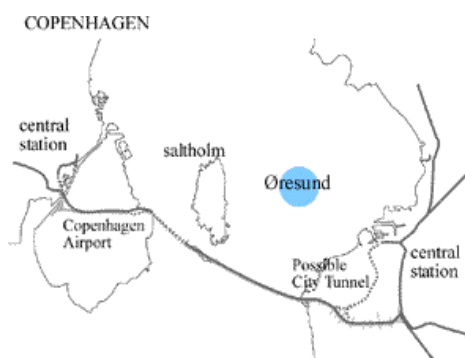
³⁷ Silniční hraniční přechody mezi Českou republikou a Polskem na území Euroregionu Glacensis; in: Euroregion Glacensis <http://www.euro-glacensis.cz/silnicni-prechody.html>

Zatímco v Euroregionu Salzburg – Berchtesgadener land – Traunstein, ležícím na hranici mezi Německem a Rakouskem, tedy uvnitř Schengenského prostoru. Zde se řeší relativně malicherná témata návaznosti turistických stezek.³⁸ Na hranici Polska probíhají o poznání zásadnější strategická rozhodnutí o počtu a umístění hraničních přechodů a jejich napojení na síť hranici překračujících silnic a dálnic.³⁹

Dva pohledy na projekt mostu přes Öresund (v Euroregionu Öresund: na mořské hranici mezi Dánskem – Švédskem), který integruje možnosti regionální přeshraniční spolupráce mezi Dánskem a Švédskem. Zajímavá je rovněž skutečnost, že po dobudování mostu došlo i ke změně strategie fungování letiště v Kodani. Nyní je jeho oficiální název letiště Kodaň – Malmö (Copenhagen – Malmö).⁴⁰

Projekt Euregiobus v Euroregionu Maas – Rijn / Maas – Rhein / Meuse – Rhin (na hranici Německo – Nizozemí – Belgie): autobusové společnosti se předhánějí v boji o zákazníka, žijícího v příhraničních periferiích.⁴¹

³⁸ <http://euregio.sbg.at>

³⁹ Euroregiony w nowym podziale terytorialnym Polski, Główny urząd statystyczny; Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Warszawa; Wrocław 1999, s. 68.

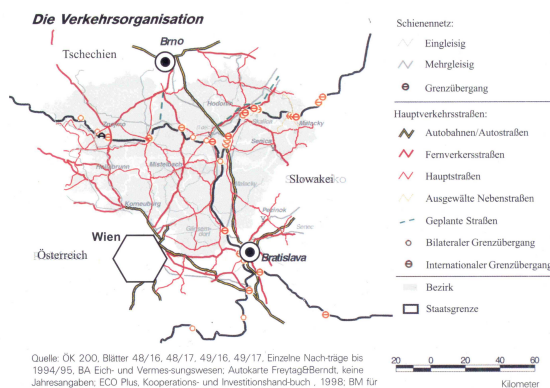
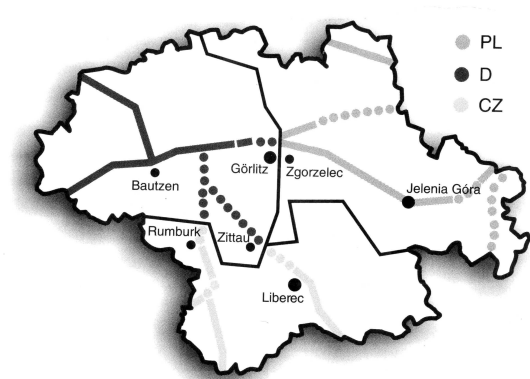
http://www.epit-company.com/epit_dbgk/giap_giap_transportation_infra.html

⁴⁰ http://europa.eu.int/comm/regional_policy/innovation/innovating/pacts/en/list/da_oresund.html (mapa)

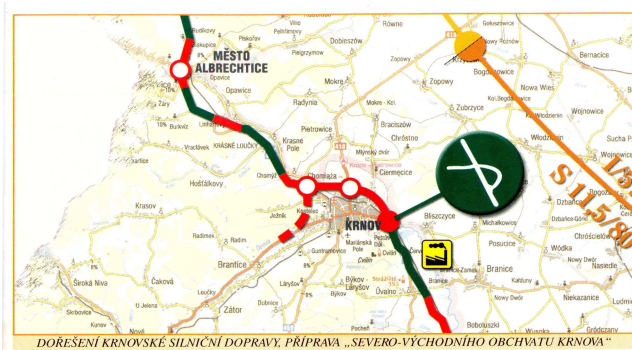
<http://www.are-regions-europe.org> (fotografie)

⁴¹ <http://www.euregiobus.de/>

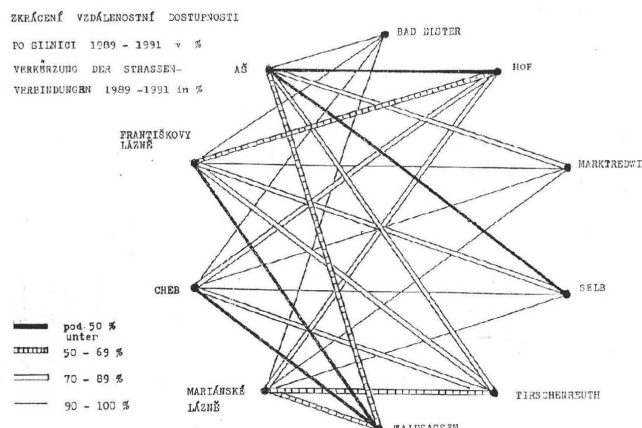
Protkání euroregionů v ČR infrastrukturní sítě: Neisse – Nisa – Nysa (Česká republika – Německo – Polsko: vlevo) a Weinviertel – Pomoraví – Záhorie (Česká republika – Rakousko – Slovensko: vpravo).⁴²

Obchvat Krnova (město je členem Euroregionu Praděd – Pradziad i Euroregionu Silesia) a navazující hraniční přechod Bartultovice – Prudnik, stejně jako obchvat Rumburku (Euroregion Neisse – Nisa – Nysa) patří mezi příklady aktivit euroregionů v oblasti zkvalitňování příhraniční infrastruktury.⁴³

Znázornění dopravních tahů v Euroregionu Egrensis (Česká republika – Německo), včetně grafu, který znázorňuje, jak se po pádu železné opony zkrátila doba nutná na cestování mezi lokalitami Euroregionu.⁴⁴

⁴² Euroregion Neisse – Nisa – Nysa: Infolisty, vydavatelství ani místo vydání neuvedeno, 2000, list 6.

Schaffer, H.; Hladík, J., Euregio Blitzlicht, Mecca, Wien 2000, s. 7.

⁴³ Koukní se na Krnov: Stojí za to!, Město Krnov, Krnov 2002, s. 19 (<http://www.krnov.cz>).

Rumburk – Neugersdorf; in: Informační zpravodaj Euroregionu Nisa, 4 / 1999, s. 9.

⁴⁴ <http://www.wirtschaftsfoerderung-marktredwitz.de/wirtschaftsstandort/wirtschaftsstandort.htm>

Mirvald, S., Dopravní propustnost hranic Euregia Egrensis v České republice; in: Miscelanea Geographica Universitatis Bohemiae Occidentalis, Plzeň, 1993, vol. I, s. 30.

Turistika, cestovní ruch, péče o památky

„U největší části pohraničních regionů představuje cestovní ruch důležitý prvek rozvoje regionu. Pohraniční regiony, především rozvojově opožděné, mají většinou dobré předpoklady pro rozvoj cestovního ruchu.“⁴⁵ Zdejší izolace totiž umožnila ponechat některé (spíše přírodní než kulturní) památky nedotčené. V případě post-reálně socialistických zemí se nezdálo jednalo o hranici s přísným režimem či vojenský prostor, kam turista nemohl ani vstoupit. Turistický průmysl je zároveň vítanou možností, jak kompenzovat pokles pracovních sil v tradičních odvětvích (útlum zemědělství, těžby surovin, těžkého průmyslu). Tyto šance však lze rozvinout pouze tehdy, jsou-li splněny náročné podmínky, které dnešní turista zpravidla vyžaduje: „Vysoce hodnotnou infrastrukturu a služby, včetně silniční sítě, železnice, letiště, infocentra, ubytovací zařízení a zařízení pro volný čas ... rovněž veřejné služby, jako například zdravotnictví a nákupní možnosti.“⁴⁶

Přeshraniční projekty euroregionů přitom mohou „narazit“ na koncepce jiných subjektů, zabývajících se turistickou propagací, jako jsou například svazy cestovního ruchu. Pracovní rámec je ale přitom zpravidla dostatečně široký, aby v něm byl prostor pro euroregionální aktivity, jakými mohou například být:

- Snaha společně prezentovat svůj region jako obecně žádoucí turistický cíl. Sousedící příhraniční regiony vůči sobě navzájem nehrají roli konkurence. Naopak: spoluprací zvýší svou vlastní cenu. Je třeba návštěvníky navigovat i k sousedům, podle hesla „když vydělá jeden z nás, vyděláme všichni“.⁴⁷ Příkladem snahy o vytváření společných turistických paketů mohou být projekty „Circuit Touristique Franco – Allemand“ na pomezí Německa a Francie⁴⁸ nebo tzv. „Cesta hradů“ (Burgenstrasse), která sice roku 1954 vznikla jako vnitrostátní projekt na trase Mannheim – Nürnberg, ale po pádu železné opony byla prodloužena až do Prahy.⁴⁹
- S tím souvisí možnost vytváření slevových programů (vydávání slevových kuponů či kuponů, pořádání tematických soutěží pro turisty, jejichž cílem je, aby návštěvník zavítal i na druhou stranu hranice, respektive aby se pohyboval po celém hranicemi rozděleném regionu): viz například karta pro slevy na dopravu a vstupné – Tageskarte Euregio, používaná v Regionu Bodensee.⁵⁰
- Společné budování turistické infrastruktury (informační tabule, cyklostezky, lanovky, atd.).
- Společná realizace propagačního materiálu euroregionu (videokazety; CD ROM-y;

⁴⁵ Viz Euroregion Neisse – Nisa – Nysa: Infolisty, vydavatelství ani místo vydání neuvedeno. 2000, list 11.

⁴⁶ Euroregion Neisse – Nisa – Nysa: Infolisty, vydavatelství ani místo vydání neuvedeno, 2000, list 11.

Přeshraniční spolupráce 1991-1999, Booster, Jelenia Góra 1999, s. 22.

⁴⁷ Koncept rozvoje cestovního ruchu v Euroregionu Neisse – Nisa – Nysa, Booster, Jelenia Góra 1999, s. 18.

⁴⁸ Grüne Strasse, Hoyerdesign; Alsacienne d'Impression, Freiburg im Briesgau; Colmar 2000.

<http://schwarzwald.imedia.de>; Eurowanderung, Hoyerdesign, France by Imprimerie, Freiburg im Briesgau; Wissembourg 2000.

⁴⁹ Jedná se vlastně o „liniově“ funkcionální Pracovní společenství, Arbeitsgemeinschaft.

<http://www.burgenstrasse.de/showpage.php?siteid=18&lang=de>

<http://www.fraenkische-schweiz.com/burgen/burgenstrasse.html>

⁵⁰ <http://www.euregiokarte.com/>; <http://www.ostwind.ch/angebote/tageskarten/euregio>

mapy; brožury a adresáře; internetové stránky; atd.).⁵¹

- Důraz na vzdělání personálu infocenter (jazykové a odborné předpoklady).

Z příkladů uvedené činnosti v České republice viz:

- Zřízení 18 turistických informačních center a rozmístění přibližně 600 nových orientačních tabulí s mapami a informacemi v češtině, němčině a polštině v prostoru Euroregionu Neisse – Nisa – Nysa.⁵²
- Projekt Kulturní pas (euroregiony Elbe – Labe a Erzgebirge – Krušnohoří); po prvotní investici několika málo desítek korun může jeho majitel získat slevy při návštěvě řady atraktivních míst v Sasku.⁵³
- Účast na veletrzích (GO Brno, Mnichovský veletrh, Holiday World Praha) a burzách (větší území může hostům nabídnout širší paletu aktivit). Euroregion Neisse – Nisa – Nysa se veletrhů nejen účastní, ale od roku 2001 pořádá vlastní (Euroregion Tour Jablonec nad Nisou).⁵⁴
- Projekt „Jeden den – Jedna cena – Dvě země“: V jeho rámci platí, že během víkendu pro cestujícího, který svou cestu zahajuje na území České republiky, stačí jízdenka na hranici a pak už může celou sobotu nebo neděli jezdit ve vymezeném prostoru Sasko a Bavorska (zhruba do hloubky 50 km) zdarma. Pro cestující, zahajující svou cestu na území Německa, na oplátku ve vymezeném území České republiky mohou použít „Schönes Wochenende Ticket“. ⁵⁵ Projekt, který původně iniciovala pracovní skupina pro dopravu Euroregionu Elbe – Labe se ujal a od 28. května 2000 se rozšířil na celou hranici Česká republika – Německo. V současnosti České dráhy nabízejí na každé hranici státu určitou formu podobně koncipované slevy.
- Koncepty „Země děda Praděda“ (Euroregion Praděd)⁵⁶ či „Kačenčino království“⁵⁷ (Euroregion Glacensis).

⁵¹ Komise propaguje Euroregion; in: MFD, 28. VII. 2000, Ze severní Moravy a Slezska, s. 2.

⁵² Euroregion Neisse – Nisa – Nysa: Infolisty, vydavatelství ani místo vydání neuvedeno, 2000, list 20.

Koncept rozvoje cestovního ruchu v Euroregionu Neisse – Nisa – Nysa, Booster, Jelenia Góra 1999, s. 5.

⁵³ Euroregion poskytne kulturní pasy lidem z Česka za 30 korun; in: Právo, 21. V. 1999, s. 15.

Na severu bude opět Sasko-český hudební festival; in: LN, 25. 1V. 1998, s. 6

Prchal. R., Kulturní pas stojí jen 30 korun; in: Právo, 4., III. 1999, s. 12.

⁵⁴ Euroregion Tour 2001; in: C. O. T., únor 2001, s. 38.

Pavlačík, Z.; Bad'ura, J., Revoluce pootevřela dveře do světa; in: MFD, 17. XI. 1999, s. 6.

⁵⁵ Jeden den – Jedna cena – Dvě země, leták Českých drah, Praha 2000.

Německo – česká jízdenka přátelství, UNTHEIM Presse PR Publikationen, Nürnberg 2000.

⁵⁶ Země Děda Praděda – Obec Rudná pod Pradědem http://www.rudnapodpradedem.cz/o_projektu.html

⁵⁷ "Kačenčina pohádková říše"; in: Dobrovolný svazek obcí Region Orlické hory
<http://www.borovaunachoda.cz/kacencina-pohadkova-rise/>

Životní prostředí a jeho ochrana – často ve spojitosti s položkami typu „vodní a odpadové hospodářství“, „energetika“, „snaha o trvale udržitelný rozvoj“ nebo „zemědělství a ochrana krajiny“

„Vzduch, voda a vývoj přírody se na hranici nezastaví. Proto je třeba účinné " ochrany životního prostředí a přírody přes hranice, která by měla být zahrnuta do přeshraničních směrnic územního plánování. Aktivní utváření krajiny v hraničních a přeshraničních regionech vyžaduje společný postup při řešení přeshraničních problémů se znečištěním vzduchu a vody, s omezením vzniku odpadů, jejich odstraňováním a recyklací a s bojem proti hluku. Přitom je třeba dbát na značné rozdíly v ochraně životního prostředí a přírody, jakož i z toho vyplývajících priorit v jednotlivých hraničních a přeshraničních regionech.“⁵⁸ Z cílů v oblasti životního prostředí jsou ve statutech euroregionů nejčastěji uváděny následující formulace:

- Koordinace aktivit v oblasti ochrany území s výskytem cenných přírodnin.
- Tvorba zvláštních programů ochrany životního prostředí v případě existence velkých příhraničních zdrojů znečištění.
- Snaha o zajištění ochrany čistoty vod. Budování a zkvalitňování čističek odpadních vod na hranici překračujících tocích.
- Vytváření euroregionálních programů ekorozvoje, přičemž takováto studie Euroregionu Spree – Neisse – Bober, dokonce postavila environmentální agendu před svou agendu obecně politickou.⁵⁹ Ochrana životního prostředí jako regionální politikum hraje v řadě euroregionů vůbec velkou roli.
- Vytváření fondů na investice svázané s ochranou životního prostředí v příhraničí. Nejedná se jenom o fondy finanční, ale například i fondy genetické, semen vzácných dřevin, atd.
- Vydávání publikací o životním prostředí a pořádání informačních akcí, adresovaných nejširší veřejnosti v regionu.
- Provádění přeshraniční osvěty, založené na faktu, že společná ochrana přírody prospěje všem zúčastněným.

Z příkladů uvedené činnosti v České republice viz:

- Projekt Euroregionu Neisse – Nisa – Nysa z roku 1992, kdy původně plánovaný projekt na vybudování trojice čistíren u obcí Rumburk, Seifhennersdorf a Varnsdorf bylo propojením kanalizace všech tří měst přehodnocen a vznikla jen jedna čistírna, ve Varnsdorfu. Tím došlo k nemalé úspoře finančních prostředků.⁶⁰ Důležitost tohoto projektu byla zejména v tom, že to byl vlastně první skutečný přínos, který v České republice euroregion ukázal – a „vyrazil tak trumfy“ z rukou svým kritikům.

⁵⁸ Euroregion Neisse – Nisa – Nysa: Infolisty, vydavatelství ani místo vydání neuvedeno, 2000, list 7.

⁵⁹ http://www.aebr.eu/files/publications/lace_guide.cz.pdf

⁶⁰ Euroregion Neisse – Nisa – Nysa: Infolisty, vydavatelství ani místo vydání neuvedeno, 2000. list 8.

Euroregiony w nowym podziale terytorialnym Polski, Główny urząd statystyczny; Urząd statystyczny we Wrocławiu, Warszawa; Wrocław 1999, s. 74 až 80.

Šuk, V., Rumburk: Touristik und Fremdvverkehr, Městský úřad Rumburk; Geoprint, Liberec nedatováno.

http://www.crr.ez/crr/knihovnalpruvodce,ebc_lace/c5.htm

- Projekt na společnou kanalizaci a čističku vznikl i pro města Prudnik a Osoblaha (Euroregion Praděd – Pradziad) a Bärenstein, a Vejprty (Euroregion Erzgebirge – Krušnohoří).⁶¹
- Důležitá je i společná péče o chráněná území, rozdělená státní hranicí (např. Krkonoše, Národní park Šumava nebo Národní park Podyjí).⁶²

Čistička odpadních vod pro trojměstí Varnsdorf – Seifennersdorf – Rumburk byla prvním hmatatelným počinem Euroregionu Nisa (který ztlumil hlasy kritiků regionální přeshraniční spolupráce).⁶³

Další z čističek v Euroregionu Neisse – Nisa – Nysa: Hrádek nad Nisou.

Čistírna odpadních vod v Hrádku nad Nisou

⁶¹ <http://www.vsozc.cz/spolecny-nemecko-cesky-projekt-v-ramci-programu-cil-3>

⁶² Ministři Rakouska a Česka podepsali deklaraci o Podyjí; in: Právo, 16. VII. 1999.

Novotná, M., Euroregion Šumava – Böhmerwald – Mühlviertel; in: Miscelanea Geographica Universitatis Bohemiae Occidentalis, Plzeň, 1993, vol. I, s. 53.

Vavroušek, J., Perspektivy ekologické diplomacie; in; Mezinárodní politika, 11 – 12/1992. s. 15.

⁶³ Euroregion Neisse – Nisa – Nysa: Infolisty, vydavatelství ani místo vydání neuvedeno, 2000, list 8.

Školství, vzdělávání (včetně rekvalifikací), věda, výzkum⁶⁴

Náplň euroregionální činnosti v oboru vzdělávání (v nejširším smyslu slova) bývá následovná:

- Boj proti nedostatečné kompatibilitě vzdělávacích a jiných odborně přípravných institucí; rozdílům v učebních metodách, penzu požadovaných vědomostí u zkoušek, rozdílné době trvání vzdělávacího procesu; různým požadavkům a předpokladům pro přijetí do škol, do zaměstnání, různým standardům a kvalitě závěrečných zkoušek jakéhokoli charakteru.
- Snaha přizpůsobit vzdělávací proces specifickým potřebám regionu: tj. zabránit tomu, aby se podle centrálně stanovených osnov vyučovaly v regionu neuplatnitelné obory a dovednosti.
- Šíření informací o možnostech pro přeshraniční výměnu studentů.
- Odbourání jazykové bariéry, které znemožňují uplatnění na trhu práce v sousední zemi.
- Vytváření smíšených výzkumných skupin a institutů, produkujících mnohostranně použitelné studie.
- Podpora vzniků „mozkových trustů“ a „zásobníků nápadů“ („think tanks“), provázaných na euro/regionální hospodářství.

Z příkladů uvedené činnosti v České republice viz:

- Vypracování konceptu činnosti německo-polského gymnázia v Rothenburgu a vytvoření dvojjazyčné základní školy v Hrádku nad Nisou (oba projekty se vztahují k operačnímu prostoru Euroregionu Neisse – Nisa – Nysa).⁶⁵

⁶⁴ Euroregion Neisse – Nisa – Nysa: Infolisty, vydavatelství ani místo vydání neuvedeno, 2000, list 17.

Kinsky, F., Etnické menšiny v zemích Evropské unie; in: Gabal, I. a kolektiv, Etnické menšiny ve střední Evropě, G plus G, Praha 1999, s. 239, 240.

Kovárník, J., Svědectví z dávných časů: Jižní Morava a Dolní Rakousy v pravěké době dějinné; in: Komlosy, A.; Bužek, V.; Svátek, F. (eds.), Kultury na hranici, Promedia. Wien 1995, s. 33 až 38.

Přeshraniční spolupráce 1991-1999, Booster, Jelenia Góra 1999, s. 28.

Mištera, L., Euroregion, prostorové uspořádání, prostorové plánování; in: Miscelanea Geographica Universitatis Bohemiae Occidentalis, Plzeň, 1993, vol. I, s. 65.

Schweisfurth, T.; Poeggel, W.; Sakson, A. (eds.), Deutschland, Polen, Tschechien – auf dem Weg zur guten Nachbarschaft, Schiriftenreihe der Juristischen Fakultät der Europa-Universität Viadrina, Springer Verlag, Berlin; Heidelberg; New York 1999, s. 121.

Řezanková, I., Cesta k dobrému sousedství; in: Mezinárodní vztahy, 2/2000. s. 97-98.

⁶⁵ <http://www.liberec.cz/rocenka/lbr14.htm>

Zdravotnictví, sociální a humanitární péče⁶⁶

Náplň euroregionální činnosti v oblasti zdravotnictví, sociální a humanitární péče může být obecně tato:

- Překonávání problémů s proplácením lékařských zákroků, provedených občanům jednoho participujícího státu v lékařských zařízeních sousední země.
- Překonávání problémů při přejezdech sanitních vozů, vrtulníků, oddílů horské služby, atd., přes hranice.
- Plánování a tvorba spádové sociální péče, přesahující státní hranici.
- Překonávání složitosti při využití domovů důchodců na druhé straně hranice.
- Překonání problémů při využití společných zdrojů (nemocnic, vysoce specializovaných zařízení, atd.), na jejichž vybavení přispěly všechny zúčastněné hranicí oddělené regiony.

Z příkladů uvedené činnosti v České republice viz:

- Vybudování společného pracoviště onkologických (hadronových) záříčů v Třinci, které je v rámci Euroregionu Těšínské Slezsko – Śląsk Cieszyński určeno pro spádovou oblast o 10 milionech obyvatel.
- Nadace Euronisa, zaměřená na pomoc pro opuštěné děti, matky samoživitelky a osoby závislé na drogách a na alkoholu; projekt sociálních služeb přesahujících hranice (Grenz-überschreitende Sozial Arbeit, GÜSA), iniciovaný universitou Zittau (oba subjekty fungují v rámci Euroregion Neisse – Nisa – Nysa).⁶⁷

Kultura, sport, spolupráce v církevní oblasti

Kulturní a sportovní akce jsou velmi dobrou možností pro spontánní sblížení osob z regionů, oddělených státní hranicí. Znalosti o společném přeshraničním regionu, jeho sociálně kulturních a historických podmínkách jsou předpokladem pro aktivní účast občanů a všech ostatních partnerů na vzájemné spolupráci. Přeshraniční kulturní spolupráce podporuje také porozumění pro etnické a národnostní menšiny, pro jejich kulturní zvláštnosti a řešení jejich problémů. Proto je kultura obecně důležitým prostředkem k porozumění národů. Žádoucí jsou zejména následující snahy o spolupráci mezi regiony:⁶⁸

- Zapojování kostelů, škol, zařízení pro vzdělávání dospělých a mládeže, subjektů, působících v oblasti památkové péče, kulturních spolků, knihoven, muzeí a podobných institucí k aktivní propagaci myšlenky aktivního a přátelského sousedství.

⁶⁶ Euroregion Neisse – Nisa – Nysa: Infolisty, vydavatelství ani místo vydání neuvedeno, 2000, list 13. Přeshraniční spolupráce 1991-1999, Booster, Jelenia Góra 1999, s. 24.

⁶⁷ Euroregion Neisse – Nisa – Nysa: Infolisty, vydavatelství ani místo vydání neuvedeno. 2000, list 13. Přeshraniční spolupráce 1991-1999, Booster, Jelenia Góra 1999, s. 24.

<http://www.dulos.cz/leuronisa/d/jhrber95.htm>

<http://www.dulos.cz/euronisa/index.htm>

⁶⁸ Euroregion Neisse – Nisa – Nysa: Infolisty, vydavatelství ani místo vydání neuvedeno, 2000, list 14.

- Podpora partnerství obcí, setkávání mládeže, setkávání rodin, sportovních akcí, výměnných pobytů úředníků, seminářů, studijních jednání, ekumenických setkání, odborných akcí s regionální ale i jinou tematikou.
- Kooperace médií, zveřejňování pozoruhodných událostí a akcí v rámci euroregionu, zajištění přeshraničního dosahu rozhlasových a televizních programů (včetně reklamních kampaní, cílených na sousedy).
- Koordinace aktivit společných institucí (divadelní soubory, orchestry, sdružení s náplní činnosti péče o památky, sportovní kluby).⁶⁹

Z příkladů uvedené činnosti v České republice viz:

- Divadelní festival „Na hranici“ – Český Těšín / Cieszyń, ale i řada jiných sportovních a kulturních akcí, pořádaných na Těšínsku.⁷⁰
- Sasko-český hudební festival v rámci Euroregionu Elbe – Labe.⁷¹
- Program Česko-polských dnů křesťanské kultury v Červeném Kostelci (Euroregion Glacenis).⁷²
- Rockový festival Kamion Rock v Mostě (Euroregion Erzgebirge – Krušnohoří).⁷³
- Pod názvem INFOREG 2000 se skrývá informační systém v prostoru Euroregionu Těšínské Slezsko – Śląsk Cieszyński; jeho zaměstnanci každých 14 dnů vytváří přehledy nejdůležitějších kulturních a sportovních akcí po obou stranách hranice.

Statistika, sdělovací prostředky, informační sítě, výstavnictví⁷⁴

Pravidelná výměna vzájemných informací a dat může velmi přispět ke zvýšení vzájemné důvěry a oslabení případných mezilidských bariér. Může se jednat například o:

- Vytváření analýz typu „SWOT“ (tedy přehledu silných a slabých stránek regionu, jeho možností a rizik (Strong – Weaknesses – Opportunities – Threats)).
- Vyvíjení činnosti v oboru public relations v rámci i vně regionu.
- Vydávání společných komparativních studií. Ty jsou vydávány v úředních jazycích zainteresovaných zemí, případně i v jiných relevantních jazycích.
- Budování info-centrál a již zmíněných „zásobníků nápadů“. Vytváření informačních bank, nebo bank hospodářských informací.
- Vypracovávání společných tematických map, statistik, atd.

⁶⁹ Euroregion Neisse – Nisa – Nysa: Infolisty, vydavatelství ani místo vydání neuvedeno, 2000, list 14.

⁷⁰ Český Těšín a Cieszyń uvidí česko-polsko-slovenský festival; in: LN, 29. IV. 1995, s. 12.

Macháček, I., Zlomená závora patří slovenské první scéně; in: MFD, 29. V. 2000, s. 15.

Tichý, Z., A., Festival Na hranici: Visegrád v praxi; in: MFD, 11. X. 1999, s. 13.

Tichý, Z., A., Zlomenou závoru si odvezl Faust ze Zakopaného; in: MFD, 21. X. 1996, s. 11.

⁷¹ Na severu bude opět Sasko-český hudební festival; in: LN, 25. IV. 1998.

⁷² Křesťanské dny otevře Kostelec; in: MFD, 14. IX. 2000, s. 2.

⁷³ Černý, O., Crux by chtěli prohloubit spolupráci kapel v regionu; in: MFD, 30. VIII. 1999, s. 4.

Černý, O., Déšť' sice zkrátil program, ale neodnesl festivalovou pohodu; in: MFD, 30. VIII. 1999, s. 4.

⁷⁴ Bradnová, H., Euroregiony; in: Geografické rozhledy, 2/1992-1993, s. 45.

Euroregiony w nowym podziale terytorialnym Polski, Główny urząd statystyczny; Urząd statystyczny we Wrocławiu, Warszawa; Wrocław 1999, s. 66-67, 81.

<http://www.ceebd.co.uk/jceed/un/ez/ez008.htm> (Steiner, J., Department of Social Sciences)

- Organizování veletrhů či výstav, kde se euroregion představuje a propaguje.

Z příkladů uvedené činnosti v České republice viz:

- Vydávání statistické ročenky Euroregionu Neisse – Nisa – Nysa (v češtině, němčině, polštině a angličtině).⁷⁵
- Euroregiony Nisa, Labe, Krušnohoří vydávají své vlastní časopisy (minimálně se čtvrtletní periodicitou). Euroregiony Silesia, Praděd – Pradziad, Glacensis a Bílé – Biele – Karpaty jsou napojeny na místní tisk. Všechny euroregiony v ČR provozují internetové stránky (byť jejich úroveň je různá).⁷⁶

Snaha o lobbování ve prospěch regionálně přeshraniční spolupráci nakloněné legislativy

V oblasti „lobbingu“ vyvíjejí euroregiony činnost zejména tím, že:⁷⁷

- Upozorňují na neexistenci právních úprav pro regionální přeshraniční spolupráci vůbec, zejména pak kritizují chybějící ustanovení pro předávání pravomocí nebo finančních prostředků, atd., hranicí rozděleným strukturám.
- Kritizují legislativní omezení pravomocí místních nebo regionálních orgánů. Usilují o odstranění takových omezení, a to jak pomocí „národní“ legislativy, tak prostřednictvím bilaterálních či mnohostranných smluv.
- Usilují o větší mobilizaci politické vůle, zejména na centrální úrovni.
- Upozorňují na množství každodenních absurdit, odehrávajících se v příhraničí a vyplývajících z nekoordinované činnosti celostátních orgánů.
- Snaží se sjednotit rozdílné právní a správní struktury po obou stranách hranice.
- Usilují o co nejdůslednější zohlednění principu subsidiarity také pro přeshraniční spolupráci; snaží se vybojovat pro své ambice v rámci státních oprávnění vlastní realizační prostor.
- Usilují o dosažení naprosté finanční nezávislosti euroregionů na státních orgánech (a to často i v případě, že se jedná o euroregiony, jejichž vznik původně iniciovala státní centra).
- Snaží se být partnerem státních center ohledně otázek územního uspořádání a kompetencí státní správy a samosprávy v regionu (zejména viditelné to bylo v procesu vytváření vyšších územně samosprávných celků v Polsku či v České republice).
- Bojují proti přebujelé byrokracii a korupci.
- A pokud není jiná možnost, nasazují techniku „institucionalizované benevolence“, ne nepodobnou konceptu „občanské neposlušnosti“ v případě fyzických osob.

Ve snaze postavit se centralistické politice státu (států) někdy euroregiony spojují svůj hlas do větších skupin – sdružují se v různé střešové a koordinační organizace, z nichž

⁷⁵ Euroregion Neisse – Nisa – Nysa: Infolisty, vydavatelství ani místo vydání neuvedeno, 2000, list 4.

⁷⁶ <http://www.hradiste.cz/ascii/ascii/archiv/uh-9909d.htm>

⁷⁷ Euroregion Neisse – Nisa – Nysa: Infolisty, vydavatelství ani místo vydání neuvedeno, 2000, list 2.

Schaffer, H., Rakouské východní Euroregiony – síť s budoucností; in: EUREGIOs Kooperationen an Österreichs EU-Aussergrenze. Mecca, Gaweinstal 1999, s. 41.

nejvlivnější je bezesporu Sdružení evropských hraničních regionů.

Předcházení živelným pohromám (povodním, požárům a lavinám) a odstraňování jejich následků

Pohromy se na hranici nezastaví, ale pro lidi, kteří se ale pohromám snaží čelit, je hranice překážkou. Nelze se kvůli každému detailu obracet o povolení do hlavního města, je třeba jednat rychle.⁷⁸ „Rozdílné právní normy jsou např. při hašení požárů lesních porostů přímo na hraničním území nedostatečné a nedávají potřebnou podporu pro běžný a žádoucí zásah požárních jednotek (např. přejezd hranice požárních vozů, řešení pojištění hasičů v případě úrazu při zásahu na druhé straně hranice apod.).“⁷⁹

- Spolupráce se může projevit v pořádání společných cvičení, technických školení, nebo při realizaci protipovodňových opatření, apod. Protipovodňová opatření jsou například hlavní ideou Euroregionu Pro Europa Viadrina, ležícího na řece Odře.⁸⁰
- V čerstvé paměti jsou opatření spojená s bojem proti epidemii kulhavky a slintavky v roce 2001.

Z příkladů uvedené činnosti v České republice viz:⁸¹

- Spolupráce horských služeb, která je nejintenzivnější v rámci Euroregionu Neisse – Nisa – Nysa, Euroregionu Glacensis a Euroregionu Beskidy – Beskydy.
- Akce, při níž požárníci z Německa operativně zažehnali požár na tržnici ve Vejprtech (Euroregion Erzgebirge – Krušnohoří).⁸²
- Vzorná spolupráce při boji proti ropným haváriím na řece Nisa a Mandava (Euroregion Neisse – Nisa – Nysa) a Dyji (Euroregion Weinviertel – Pomoraví – Záhorie).

Administrování rozvojové pomoci z regionálních, státních či nadstátních zdrojů⁸³

Euroregiony se jako již existující institucionalizované struktury v řadě případů staly nejvhodnějšími nositeli, "třídiči a realizátory různých rozvojových projektů. Mimo vnitrostátních programů se jedná zejména o programy z prostředků Evropské unie (Iniciativa Interreg, PHARE CBC a další). Některé euroregiony ostatně vznikly až kvůli těmto rozvojovým fondům. Náplň euroregionální práce je v tomto ohledu následovná:⁸⁴

⁷⁸ Přeshraniční spolupráce 1991-1999, Booster, Jelenia Góra 1999, s. 21.

⁷⁹ Euroregion Neisse – Nisa – Nysa: Infolisty, vydavatelství ani místo vydání neuvedeno, 2000, list 12.

⁸⁰ <http://www.inter-nationes.de/d/presse/basis/dleuregio-d-f.html>

⁸¹ Euroregion Neisse – Nisa – Nysa: Infolisty, vydavatelství ani místo vydání neuvedeno, 2000, list 12.

Hasičská poutí; in: Euroregion Nisa, 4/1999, s. 10.

Silná, B., Z liberecké Teplárny vyteklo do řeky Nisy pět tun mazutu; in: Právo, 5. XII. 1996, s. 1.

⁸² Novotná, L., Nebýt Němců, shořely by Vejprty; in: Právo, 12. III. 1998, s. 12.

⁸³ Schaffer, H., Rakouské východní Euroregiony – síť s budoucností; in: EUREGIOs Kooperationen an Österreichs EU-Aussergrenze, Mecca, Gaweinstal 1999, s. 40.

Vácha, V., Záměr vzniku a působení euroregionů v území Jižní Čechy, Horní/Dolní Rakousko, Dolní Bavorsko, Jihočeský výbor pro spolupráci se zahraničím; RERA, České Budějovice 13. XI. 2000, pracovní návrh č. 4, s. 3.

⁸⁴ http://srftuwien.ac.at/lva/projekt_2/html/15.htm

<http://www.ohkbrno.cz/koburza/koburza.asp>

- Vyhledávání, rozvíjení a sdružování přeshraničních projektů.
- Vyhledávání státního, regionálního nebo místního spolufinancování těchto projektů.
- Spoluvytváření formálních předpokladů pro administrování výše uvedených programů.
- Informování potenciálně vhodných žadatelských subjektů o dostupnosti podpůrných programů pro podporu přeshraniční činnosti.
- Zabezpečování funkce sekretariátu pro regionální přeshraniční monitorovací výbor.
- Vyhledávání přes hranici ležících protějšků, které osvědčí pozitivní přeshraniční efekt konkrétních projektů.

Shrnutí konkrétní náplně euroregionální činnosti

Nezřídka se jednotlivé aspekty výše uvedených činností (resp. aktivit jednotlivých pracovních skupin v rámci euroregionů) překrývají či se dostávají do vzájemného rozporu. Všechny cíle, o nichž byla řeč, jsou totiž nezřídka vzájemně velice propojeny:

- Otázka školství a rekvalifikace úzce souvisí s problematikou trhu práce.
- Uplatnění se v hospodářské konkurenci nezřídka závisí důkladně na jazykové přípravě.
- Hospodářské potíže způsobí komplikace, které musí řešit sociální síť.
- Euroregionem pořádané výstavy mohou být zaměřeny jak na oblast cestovního ruchu, tak na oblast hospodářskou.
- Slabiny v infrastruktuře znamenají komplikace v oboru podnikání (a kvality života vůbec).
- Snaha o budování nových dopravních tahů v rámci euroregionů může narazit na protesty místních environmentálních aktivistů, poukazujících na jejich negativní dopad na životní prostředí. Obojí (jak rozvoj dopravy, tak ochrana životního prostředí) přitom leží euroregionálním činitelům na srdci.

V konečném rozhodnutí se jedná nezřídka o obtížný kompromis, důkladně zvažující momentální i budoucí priority rozvoje území. Za zmínku v této souvislosti stojí rozdílné pořadí priorit (při srovnávání euroregionů vzniklých v různém časovém období, nebo euroregionů vzniklých jednak v západní a severní, jednak ve střední, východní a jižní Evropě. atd.). Seřazení priorit může být jiné i v rámci jednotlivých vnitrostátních segmentů, zapojených do stejného euroregionu, v závislosti na ekonomické úrovni či na politické a celkově lidské kultuře zemí, které na něm participují.

„Pro hranici na Odře a Nise je pro Poláky typická poptávka po dálnicích a místních letištích, kdežto německá strana klade důraz na lidské zdroje, turistické trasy, atd.“⁸⁵ Toto seřazování priorit může vést až k tak zvrácené hierarchii. Jedná se o nejružnější kosmetické modifikace škály, která první a nejdůležitější bod vůbec neuvádí, a tváří se, jako by euroregion nebyl

⁸⁵ Schweisfurth, T.; Poeggel, W.; Sakson, A. (eds.), Deutschland, Polen, Tschechien – auf dem Weg zur guten Nachbarschaft, Schriftenreihe der Juristischen Fakultät der Europa-Universität Viadrina, Springer Verlag, Berlin; Heidelberg; New York 1999, s. 121.

Řezanková, I., Cesta k dobrému sousedství; in: Mezinárodní vztahy, 2/2000. s. 97 až 98.

ničím více, než orgánem vzniklým kvůli čerpání peněz z rozpočtu Evropské unie.⁸⁶

Tím se posouváme na půdu širší debaty, vztahující se k fungování a dalším vizím Evropské unie jako celku. Kritizována je unijní byrokratizace, pokřivení tržních zásad, nastolení principu přerozdělování, kdy schopnost „napsat projekt pro projekt“ je důležitější, než podnikat či vyvíjet přínosnější činnost, nezávisle na veřejných rozpočtech. „*Těžko říci, jestli existuje Satanovo desatero, ale pokud ano, jistě tam je pasáž prikazující jeho věrným, aby brali z cizího a potom, když budou chtít, aby část toho sebraného, vydávající to za své, některým s velkou slávou vraceli ... Pošleme do Bruselu každý rok několik desítek miliard, abychom část z nich dostali prostřednictvím strukturálních fondů zpět.*“⁸⁷

„*Společná vůle hodně zmůže, i když těch bariér trčí kolem přece jen moc. Malá prostupnost hranic, celní bariéry, zelené karty, odpočítávané lahve s pivem, chybějící informace o přípravě zásadních investic v jiných vojvodstvích či krajích, například rychlostních komunikací ... Větší otevření hranic, to je i vize prosperity chudých obcí v pohraničí, rozvoje podnikání. Starostové ... jako mravenečci skládají záměr k záměru, budují společné cyklostezky, sestavují kalendáře akcí a láteří, že přes nové hraniční přechody neprojedou autobusy, natož větší nákladáky. ... Jednou ... možná ošetříme i zarůstající cesty, jež zatím nikam nevedou a rezivějící můstky. Nešlo by to i bez grantů z programů Evropské unie?*“⁸⁸

Zastánci názoru, že na peníze EU není vhodné spoléhat, se pak následně neshodují v názoru na to, z jakých prostředků tedy konkrétní přeshraniční aktivity financovat: zda z rozpočtu státu, kraje, nebo ze zdrojů ryze místních, mikroregionálních či obecních.

Tajemník Euroregionu Těšínské Slezsko – Śląsk Cieszyński k tomu podotýká: „*Učení se společně hospodařit se získanými penězi. To je klíčové. Obě strany totiž musejí dát peníze na jednu věc u to nikoliv na základě příkazu z hlavního města, ale proto, že to tak chtějí. Euroregion neděláme proto, abychom sáhli na peníze EU. Vybírali jsme peníze mezi sebou a taky jsme udělali kus práce. Teď jsme nejlepší, máme za sebou tři velké projekty za poslední dva roky. Dali jsme tu dohromady 2,5 milionu korun na studii proveditelnosti komunikací, ze svého. Centrum se dívá na formu, ale ne na ducha akce. Odklepne skvělou formu i bez obsahu. Nejde o peníze, ale o princip: aby ty prostředky neprohýřili diletanti. Skutečně „zdravé“ euroregiony vznikly a alespoň určitou dobu fungovaly za takřka výhradně vlastní prostředky. Jejich takto nastartovaná činnost až druhotně přitáhla finance odjinud.*“⁸⁹ Jeho protějšek z Euroregionu Neisse – Nisa – Nysa k tomu dodává: „*Důležitější než peníze jsou svým způsobem zákony. Aby vysvědčení vydané v Polsku platilo i na druhé straně.*“⁹⁰ „*Hlavní je „sít lidí, kteří se znají“.* To je základ, peníze jsou až potom důležité.“⁹¹ „*U nás se vždy hovoří*

⁸⁶ Mištěra, L., Euroregion, prostorové uspořádání, prostorové plánování; in: Miscelanea Geographica Universitatis Bohemiae Occidentalis, Plzeň, 1993, vol. I, s. 64 až 65.

⁸⁷ Petržela, J., Přerozdělování pochází od ďábla; in: MFD, 28. VII. 2003.

⁸⁸ Kiedroňová, A., Budeme se domlouvat se sousedy anglicky?; in: Svoboda, 2. III. 2000.

⁸⁹ rozhovor – Laštůvka, Václav, tajemník Euroregionu Těšínské Slezsko – Śląsk Cieszyński a ředitel agentury H. R. A. T., Agentura H. R. A. T., Třinec, 6. III. 2001.

⁹⁰ Zámečník, Jaroslav, tajemník ČR segmentu Euroregionu Nisa (ERN), kancelář sekretariátu ERN, Liberec, 3. IV. 2000 a navazující setkání a korespondence.

⁹¹ Zawila, Marcin, předseda polského segmentu ERN, přednáška „Polsko-česká přeshraniční regionální spolupráce“, Maďarské kulturní středisko, Praha, 11. IV. 2000.

o objemu peněz a pak nějaké práci. V Bruselu hovoří o objemu peněz, konkrétním projektu rozpracovaném do dílčích etap. Vyčleněné peníze pak mohou být použity pouze na ony přesně v projektu stanovené části.“⁹²

Na to opět navazuje i ministr zahraničních věcí, Cyril Svoboda: „EU však není založena jen na penězích. Jdeme do ní ze tří důvodů. Za první chceme stabilitu, mír a prosperitu. Za druhé některé úkoly, jako je mezinárodní terorismus, nezvládneme sami. A třetím důvodem je záruka politické stability. Ale ty peníze jsou příjemné.“⁹³

A tím se znovu dostáváme ke konstatování, že přílišná závislost na finanční podpoře Evropské unie může být (ve smyslu „path-shaping“ respektive „path-dependency“, tedy „závislosti na zvolené cestě“) tím faktorem, který, pokud v budoucnu dojde k nějaké zásadní změně podmínek, zapříčiní kolaps některých institucí, angažujících se dnes v oblasti regionální přeshraniční spolupráce. Pokud by unijní prostředky byly radikálně omezeny, tak tam, kde euroregion netvoří skutečná komunita nadšenců, tam, kde se namísto alespoň relativně ústrojného území jedná o nesourodý „slepenec“, může dojít k zániku celé struktury.

Na závěr se oklikou vracíme k prvotní euroregionální myšlence, sblížit lidi. I pokud se podaří sebevíc využívat komparativních výhod a výhodných nákupů, plynoucích z existence hranic, i když na sebe přes mezistátní hranici hladce navazují infrastrukturní projekty všeho druhu, samo o sobě to nestačí. Nakolik to zní přehnaně pateticky: tam, kde mezi lidmi oddělenými hranicí zeje propast v srdcích a tyčí se bariéra v hlavách, se není možné tolik spolehnout na to, že se i příští den probudíme do míru.

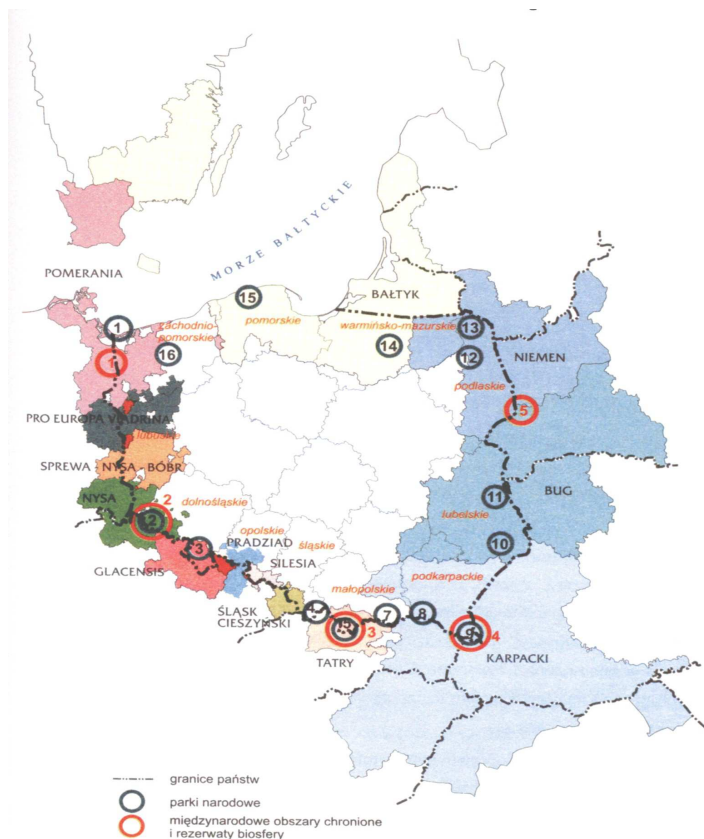
Pokud se někdo snaží zmíněné propasti zasypat a bariéry narušovat budováním pивních cyklostezek, navazováním spolupráce mezi zoologickými zahradami nebo vytvářením postupů pro bezodkladný postup proti kůrovci v pohraničním pásmu, může se to zdát na první pohled malicherné. Na druhý pohled je zřejmé, že právě takové politiky, politiky všedního dne, nemůže být nikdy dost.

⁹² Pavlačík, Z., Myslím, že lidé pochopí, k čemu je euroregion dobrý, říká Laštůvka; in: MFD, 18. IX. 1999, s. 2.

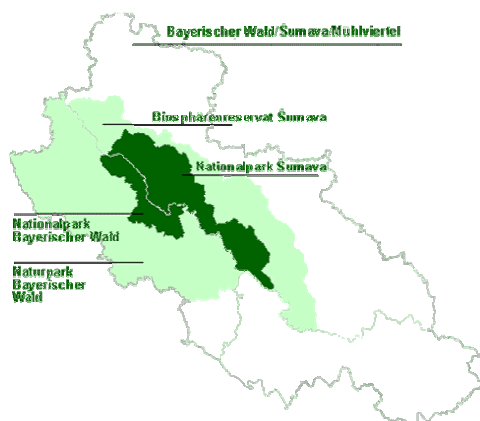
⁹³ Bortlíčková, A., Ministr Svoboda ocenil úspěšnou práci Třineckých; in: Právo, 28. IV. 2003.

Příklady aktivit v oblasti regionální přeshraniční spolupráce: oblast ochrany životního prostředí:

V řadě zemí světa se přírodní rezervace ve zvýšené míře nacházejí právě na hranici. Například v Polsku se na hranici nachází 16 národních parků o celkové rozloze 1465 km², 60 % z celkové rozlohy národních parků v zemi. Např. Karkonosze – Krkonoše (Euroregion Neisse – Nisa – Nysa, Euroregion Glacensis), Biosférická rezervace Tatry (Euroregion Tatry), Biosférická rezervace Východní Karpaty (Euroregion Carpathiensis), atd.⁹⁴

Nejinak je tomu v České republice, jak je zřejmé z příkladu Národního parku Šumava, navazujícího na National Park Bayerischen Wald v Německu.⁹⁵ Tam, kde hranice vede po hřebenech hor, bývají často ideální podmínky pro stavbu větrných elektráren.⁹⁶

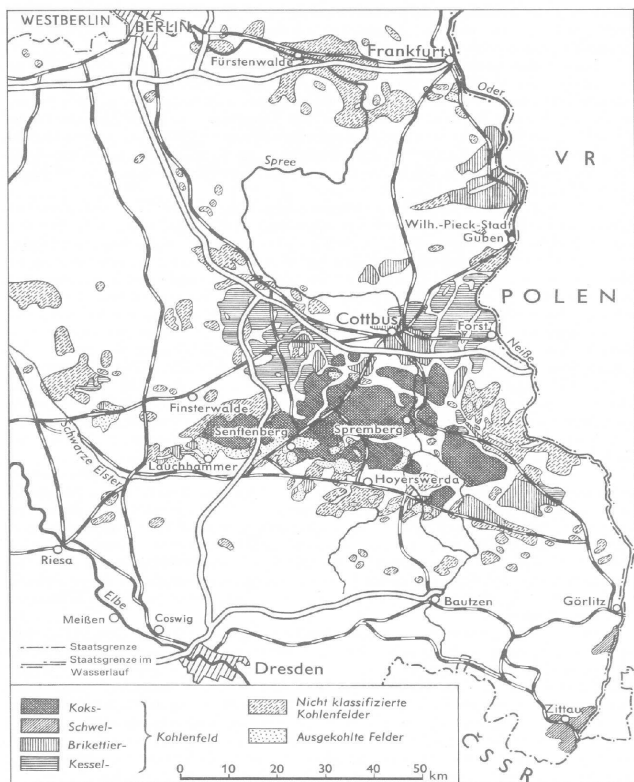
⁹⁴ Euroregiony w nowym podziale terytorialnym Polski, Główny urząd statystyczny; Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Warszawa; Wrocław 1999, s. 77.

⁹⁵ http://www.euregio.cz/regiony/chr_oblasti.htm

⁹⁶ Euroregion Neisse – Nisa – Nysa: Přeshraniční spolupráce 1991 – 1999, Booster, Jelenia Góra 1999, s. 17.

Příhraničí však bývá nezdídkou místem lokalizace problematických provozů, zatěžujících životní prostředí. Příkladem může být "Černý trojúhelník" (Schwarzes Dreieck, Czarny Trójkąt) na pomezí ČR, Německa a Polska. Na jeho revitalizaci se nemálo podílely přeshraniční projekty v rámci Euroregionu Neisse – Nisa – Nysa.⁹⁷

Řada provozů po obou stranách hranice v Euroregionu Erzgebirge – Krušnohoří prošla modernizací. Přesto se čas od času objeví stížnosti na zdroje znečištění, které je třeba bezodkladně prověřit.⁹⁸

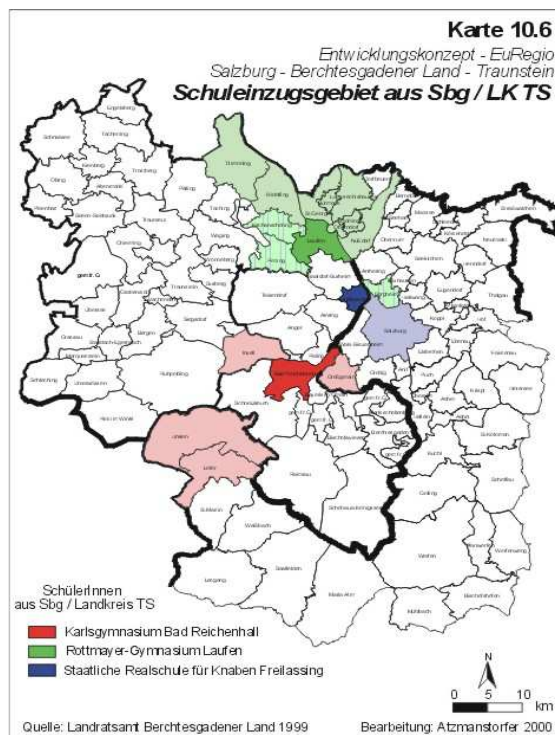
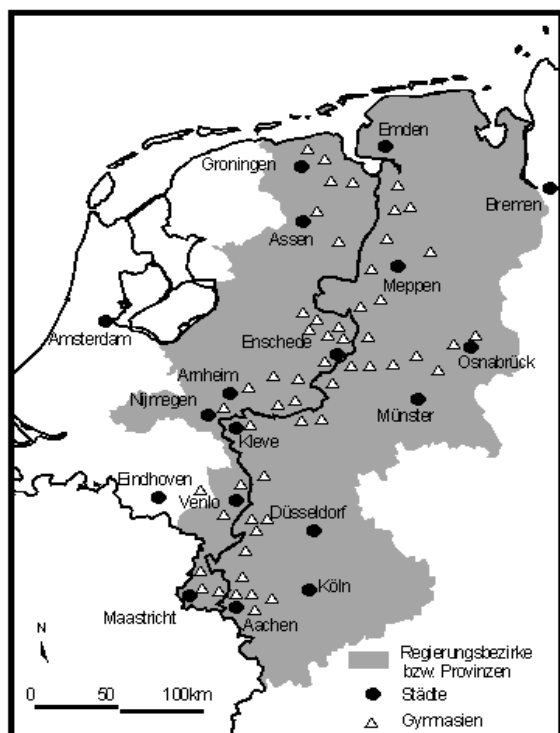
⁹⁷ Kohl, H.; Marcinek, J.; Nitz, B., Geographie der DDR, VEB Hermann Haack, Gotha; Leipzig, 1980, s. 107.

⁹⁸ <http://euroregion.pons.cz/ia/200306/02/index.htm> (článek "Stížnosti trvají")

Příklady aktivit v oblasti regionální přeshraniční spolupráce: oblast školství a vzdělávání:

Navazování kontaktů mezi středními školami na hranici Německo – Nizozemsko.⁹⁹

Euroregion Salzburg – Berchtesgadener Land – Traunstein: Na hranici Rakousko – Německo neexistuje jazyková bariéra. Ani jiné překážky tak v zásadě nebrání posílání dětí do základních či středních škol v sousední zemi.¹⁰⁰

"Vlajkovou lodí" euroregionálních vzdělávacích institucí je Universita Viadrina ve Frankfurtu nad Odrou (Euroregion Pro Europa Viadrina na hranici mezi Německem a Polskem).¹⁰¹

Výměnné studijní pobyty mládeže, avizované v rámci Euroregionu PAMINA (hranice Německa a Francie).¹⁰²

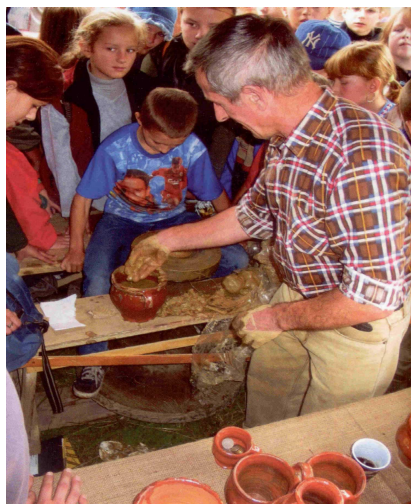
⁹⁹ <http://www.geographie.uni-osnabrueck.de/mitarbeiter/woltering/egla/egla-p1mobil.htm>

¹⁰⁰ <http://www.geo.sbg.ac.at/staff/atzmanstorfer/euregio.htm>

¹⁰¹ <http://www.slubice.pl/english/wspolpraca.html>

¹⁰² Interreg III A 2000-2006, RCS Strasbourg, nedatováno, s. 18.

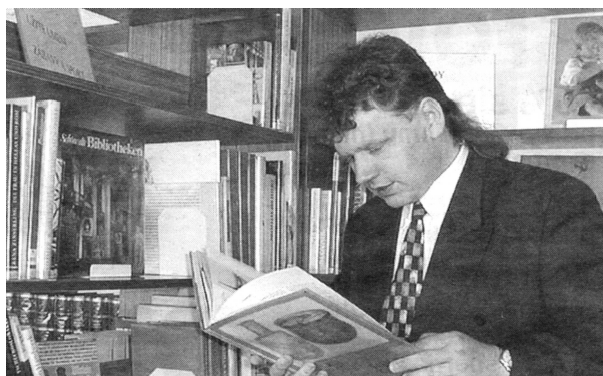
Osvětově-vzdělávací cíle pro nejširší veřejnost si předsevzal "Archeologický piknik" Bialsko-Biala (Euroregion Beskidy – Beskydy na hranici Česká republika – Slovensko – Polsko).¹⁰³

Tzv. Ekokemp v Euroregionu Erzgebirge – Krušnohoří (na hranici Česká republika – Německo) spočívá v každoročních tématických táborech pro mládež z obou stran hranice.¹⁰⁴

Ačkoli se stěží může rovnat velkorysému smíření v Liberci (Euroregion Neisse – Nisa – Nysa na hranici Česká republika – Německo – Polsko), ani Euroregionální knihovna v Mostě (Euroregion Erzgebirge – Krušnohoří na hranici Česká republika – Německo) není nezajímavým počinem.¹⁰⁵

¹⁰³ Euroregion Beskidy, Beskydské informační centrum, Frýdek – Místek, nedatováno, s. 8.

¹⁰⁴ Ekokemp – ochrana životního prostředí v praxi; in: Infopress, 4 / 1999, s. 12.

¹⁰⁵ Štverka, D., Knihovna smíření otevřena; in: MFD, 10. XI. 2000, s. 9.

Novotná, L., V Mostě byla otevřena první česko-německá studovna; in: Právo, 21. IV. 1999, s. 15.

Příklady aktivit v oblasti kultury, sportu a spolupráce v církevní oblasti:

Propagace hudebního festivalu.
Eurogio Via Salina (Německo
– Rakousko).¹⁰⁶

Workshop kumštýřů v Euroregionu Salzburg – Berchtesgadener Land
– Traunstein na hranici Německo – Rakousko (rok 1999).¹⁰⁷

Rocková kapela Crux z Freibergu na festivalu Camion
Rock v Mostě (Euroregion Erzgebirge – Krušnohoří na
hranici Česká republika – Německo).¹⁰⁸

Představení "Král Lávro" v rámci divadelního festivalu
Euroretheather (Euroregion Erzgebirge – Krušnohoří
na hranici Česká republika – Německo).¹⁰⁹

¹⁰⁶ <http://www.harmoniemusik.de/deuregio.htm>

¹⁰⁷ <http://www.dorfzeitung.com/dz/1999/09/knie999e.htm>

¹⁰⁸ Rockový festival Kamion Rock začíná s Euroregionem; in: Infopress, 4 / 1999, s. 16.

¹⁰⁹ Česko-saský divadelní festival Euroretheather; in: Infopress, 4 / 1999, přední předsádka (Greifenstein).

Podobně viz: Dětský muzikál Till Eulenspiegel v česko-německém provedení; in: Infopress, 5 / 1999, s. 16.

V Těšíně – Cieszyńe pořádaný kulturní festival "Na hranici" uděluje každoroční cenu "Zlomená závora" za největší přínos pro přeshraniční porozumění mezi Českou republikou, Polskem a Slovenskem (Euroregion Těšínské Slezsko – Śląsk Cieszyński).¹¹⁰

Euroregion Neisse – Nisa – Nysa (na hranici Česká republika – Německo – Polsko) a jeho symfonický orchestr.¹¹¹

Golfový turnaj jako forma propagace Euroregionu Salzburg – Berchtesgadener Land – Traunstein (hranice Německo – Rakousko).¹¹²

Fotbalové družstvo Euroregionu PAMINA (hranice Německo – Francie).¹¹³

¹¹⁰ Muselová, I.; Novotná, K.; Macháček, J., Dostat se pod ochranná křídla; in: MFD, 25. IV. 2001.

¹¹¹ Euroregion Neisse-Nisa-Nysa: Infolisty, vydavatelství ani místo vydání neuvedeno, 2000, list 14.

Euroregion Neisse – Nisa – Nysa: Přeshraniční spolupráce 1991 – 1999, Booster, Jelenia Góra 1999, s. 25.

¹¹² <http://www.golf-euregio.net/images/golfeuregio.jpg>

¹¹³ Interreg IIIA 2000-2006, RCS Strasbourg, nedatováno, s. 18.

Náboženská slavnost v Euroregionu Bayrischen Wald – Šumava – Mühlviertel (hranice Česká republika – Německo – Rakousko): pouť ke kostelu Svatého Linharta v Uhlišti u Nýrska na Klatovsku.¹¹⁴

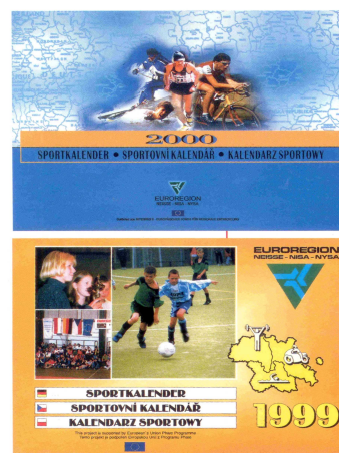
Česko-polské dny křesťanské kultury probíhají každoročně od roku 1990. V obcích v rámci Euroregionu Glacensis po obou stranách hranice probíhají semináře, workshopy, výstavy, koncerty a vystoupení s náboženskou tematikou. Záběr je ze XIV. ročníku: září roku 2003.¹¹⁵

Cyklistický závod žen: "Tour de Feminim (Euroregion Neisse – Nisa – Krušnohoří na hranici Česká republika – Německo – Polsko).¹¹⁶

Souhrnný sportovní kalendář (Euroregion Neisse – Nisa – Nysa na hranici Česká republika – Německo – Polsko).¹¹⁸

¹¹⁴ Stovka českých a německých koní dostala požehnání; in: LN, 3. VI. 2002.

Podobné viz: Farář v sobotu žehnal desítkám koní; in: MFD, 3. VI. 2002

¹¹⁵ http://www.hradeckralove.org/cz/magistrat/odbory/usek_primatora/kancelar/_zahr_aktivit/part_mesta/walbrzych.html

¹¹⁶ Tour de Feminim; in: Informační zpravodaj Euroregionu Nisa, 4 / 1999, s. 11.

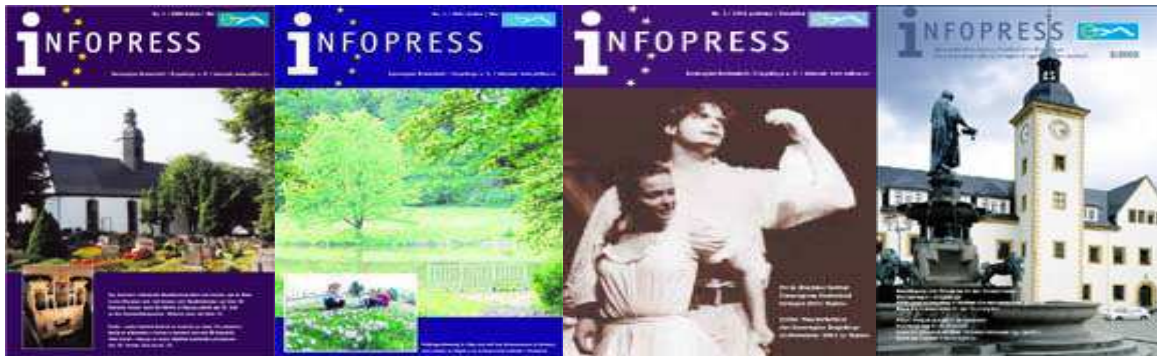
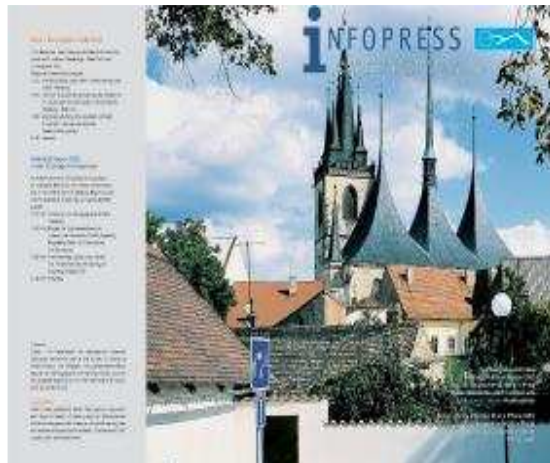
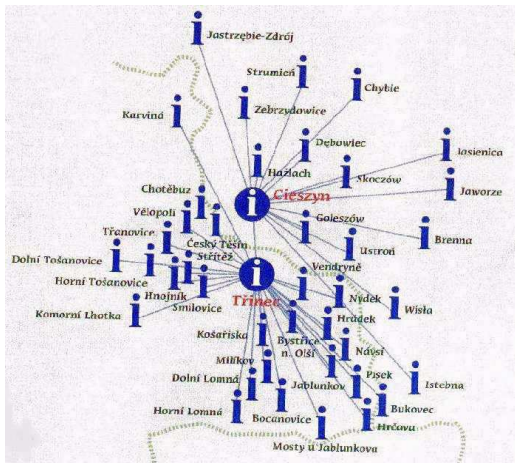
¹¹⁷ Pohár euroregionu Krušnohoří; in: Infopress, 5 / 1999, s. 17.

¹¹⁸ Euroregion Neisse – Nisa – Nysa: Přeshraniční spolupráce 1991 – 1999, Booster, Jelenia Góra 1999, s. 26.

Příklady aktivit v oblasti regionální přeshraniční spolupráce: statistika, sdělovací prostředky, informační sítě, výstavnictví:

Internetový server „Inforeg“, provozovaný Euroregionem Těšínské Slezsko / Śląsk Cieszyński (na hranici Česká republika – Polsko).¹¹⁹

Infopress v Euroregionu Erzgebirge – Krušnohoří (na hranici Česká republika – Německo) je patrně nejpropracovanějším euroregionálním magazínem v České republice.¹²⁰

Pominout nelze ani informační bulletin Euroregionu Nisa, případně Regionální zpravodaj Zlínského kraje, úzce spojený s Euroregionem Bílé Karpaty:

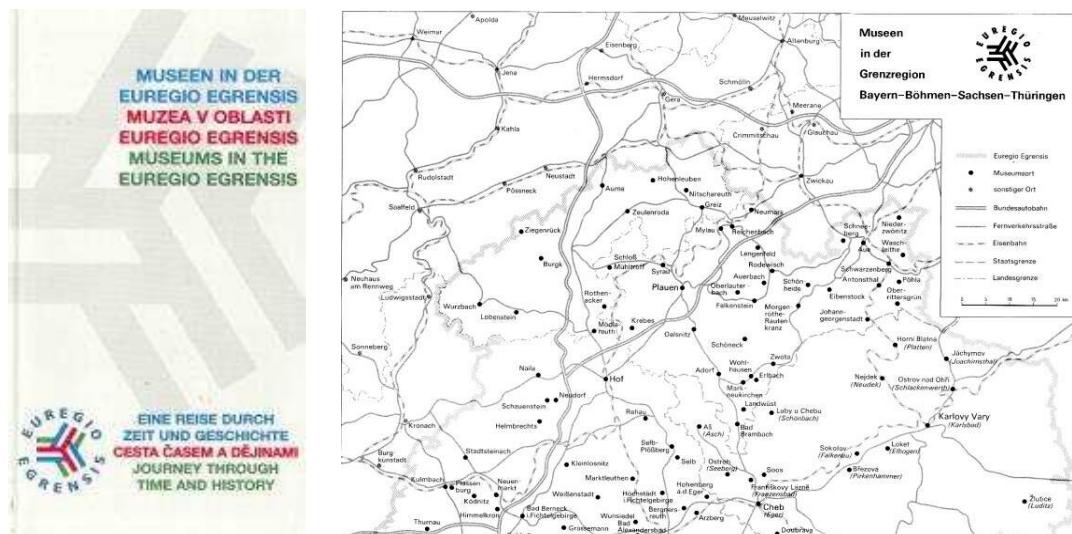

¹¹⁹ Euroregion Těšínské Slezsko / Śląsk Cieszyński, Regionální rada rozvoje a spolupráce se sídlem v Třinci; Związek Komunalny Ziemi Cieszyńskiej, Ostrava 2000, zadní předsádka.

InfoREG 2000: Information Network, Třinec 2000, leták. <http://www.infoREG.cz> (internetový server)

¹²⁰ <http://infopress.pons.cz/>

Síť muzeí v prostoru Euroregionu Egrensis (Česká republika – Bavorsko):¹²¹

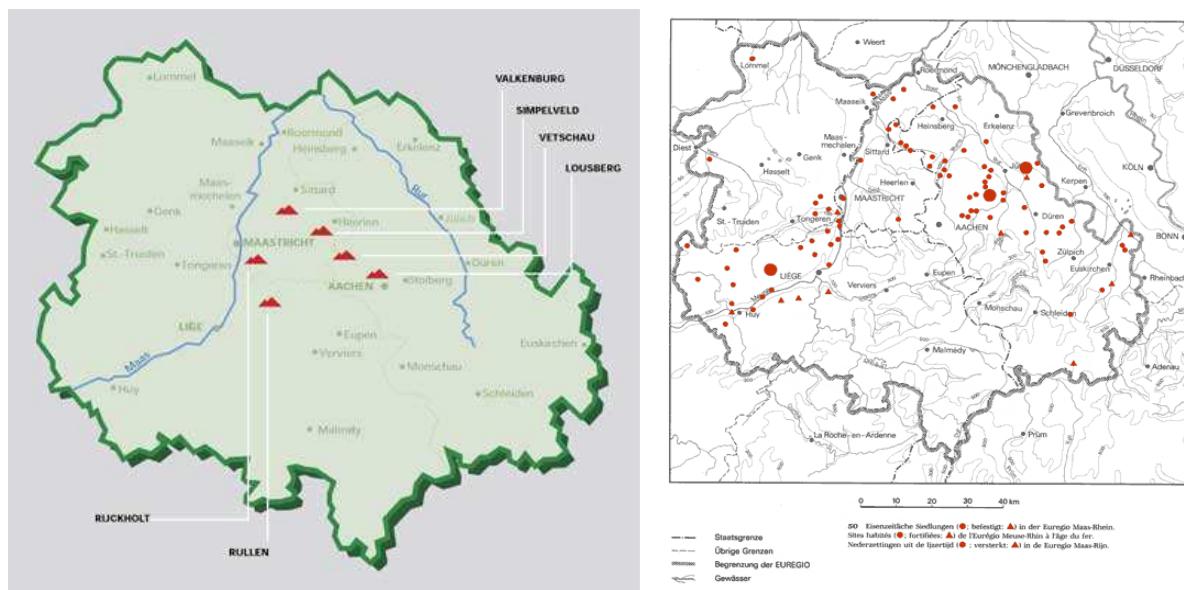
Vazby mezi muzejními kapacitami v Euroregionu Silva Nortica (Česká republika – Rakousko):¹²²

¹²¹ http://www.euregio-egrensis.org/subpage/mainmuseum_cz.html

¹²² http://home.eduhi.at/teaching/pi.seminar/hausuebung4/rafetseder_kapeller/deutsch/index.htm

Euregio Maas – Rijn / Euregio Maas – Rhein / Eurégio Meuse – Rhin na hranici Německo – Nizozemí – Belgie: přeshraniční koordinace archeologických výzkumů a získané výkopávky.¹²³

Historické studie z provenience Euroregionu Nisa na hranici Česká republika – Německo – Polsko:¹²⁴

¹²³ http://www.blumammu.de/feuer_feuerstein.html

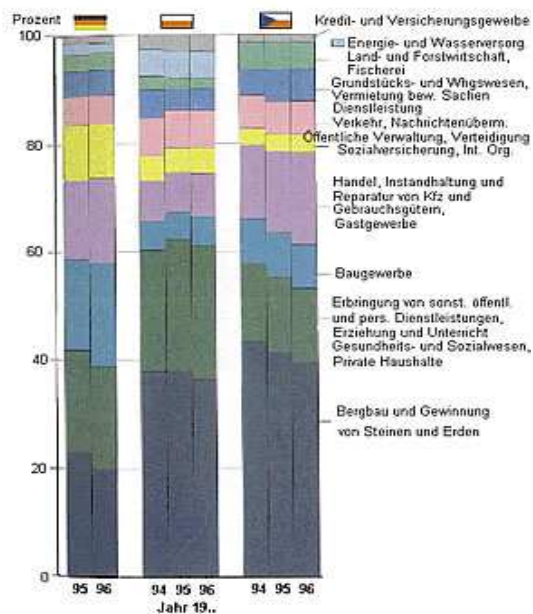
<http://www.atuatuca.de/eburonen.html>

¹²⁴ Euroregion Neisse – Nisa – Nysa: Přeshraniční spolupráce 1991 – 1999, Booster, Jelenia Góra 1999, s. 27.

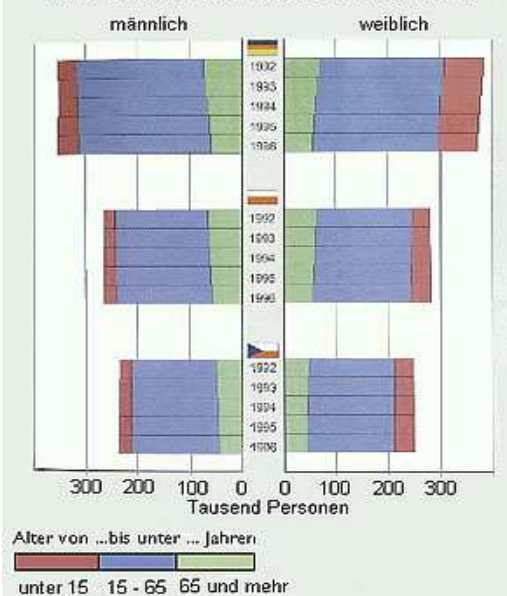
Statistické výstupy, vytvářené v rámci Euroregionu Neisse – Nisa – Nysa na hranici Česká republika – Německo – Polsko:¹²⁵

3. Erwerbstätige der Euroregion Neisse 1994 bis 1996 nach Wirtschaftsbereichen

1. Bevölkerung der Euroregion Neisse 1992 bis 1996 nach Alter und Geschlecht

¹²⁵ Euroregion Neisse – Nisa – Nysa: Přeshraniční spolupráce 1991 – 1999, Booster, Jelenia Góra 1999, (ISBN 83-911975-2-2), s. 13.

http://www.ioer.de/plain/er_neis2.htm

Příklady aktivit v oblasti regionální přeshraniční spolupráce: oblast spolupráce armád:¹²⁶

Záběr ze setkání vojenských expertů z Německa, České republiky a Polska v Euroregionu Egrensis (za účasti jednotek, dislokovaných v Euroregionu Neisse – Nisa – Nysa v Plzeňském a Karlovarském kraji, Sasku a Bavorsku).
(Seminář o roli armády ve XXI. století).

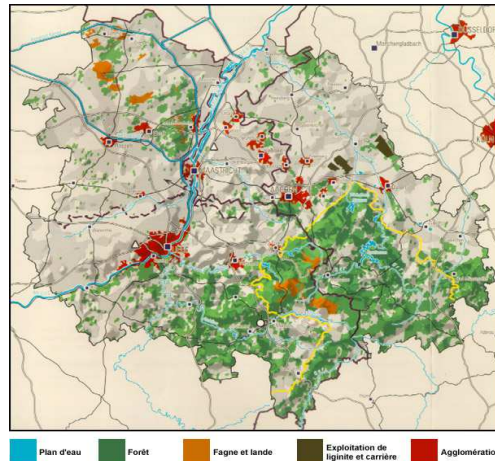
¹²⁶ Sasko. A Sasové, Svobodný stát Sasko – Státní kancelář – referát informací občanů, Dresden 1999, s. 44 – 45.
(Euroregion Neisse – Nisa – Nysa)
http://stud.uni-bayreuth.de/~a8126/rk-mgk/mkp/2002_02/euregio_egrensis.htm (Euroregion Egrensis)

Další možné aspekty spolupráce:

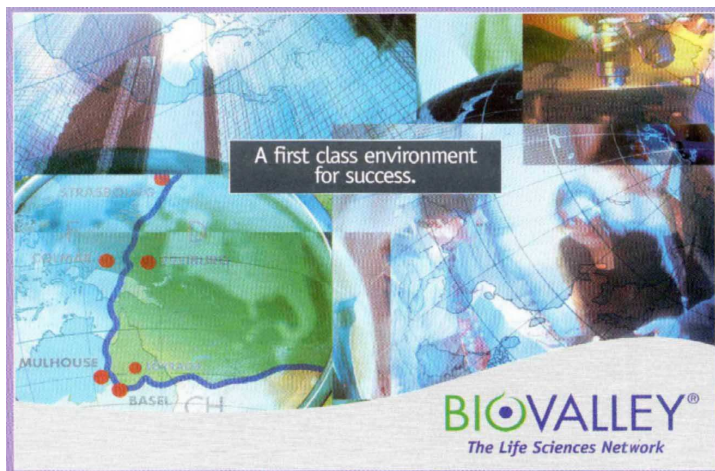
Duhy na hranicích a "rukotřesení" mezi zástupci celních či pohraničních sborů. Podle někoho samoučelná aktivita, podle jiných brilantní demonstrace prvotní euroregionální idey: sblížit lidi.¹²⁷

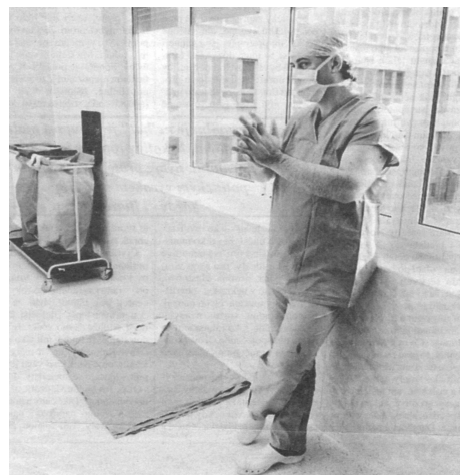
Euregio Maas – Rijn / Euregio Maas – Rhein / Eurégio Meuse – Rhin na hranici Německo – Nizozemí – Belgie: územní plánování se samozřejmě provádí s ohledem na sousedy.¹²⁸

Projekt Biovalley: Propojení výzkumných kapacit v údolí Rýna (Euro Region Oberhein na hranici Německo – švýcarsko – Francie).¹²⁹

Nemocnice Třinec – Podlesí v Euroregionu Těšínské Slezsko – Śląsk Cieszyński (na hranici Česká republika – Polsko), specializovaná na operace srdce, se těší nebývalému zájmu pacientů z ČR, Polska i Slovenska.¹³⁰

¹²⁷ Duhy na hranicích; in: LN, 24. IV. 2004, s. 28.

¹²⁸ <http://www.geo.ulg.ac.be/liege/applications/euregio.htm>

¹²⁹ Interreg III A 2000-2006, RCS Strasbourg, nedatováno, s. 4.

¹³⁰ Lesková, I., Roli operujícího převezme robot; in: MFD, 25. IV. 2001, s. 9.